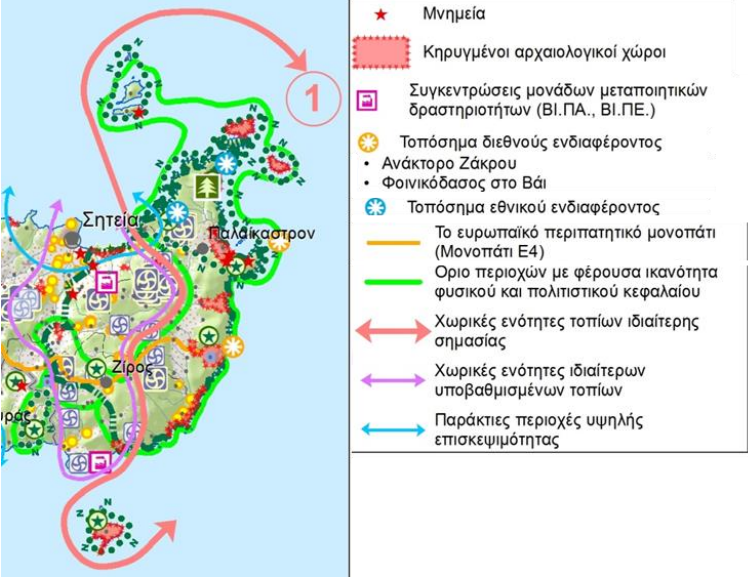
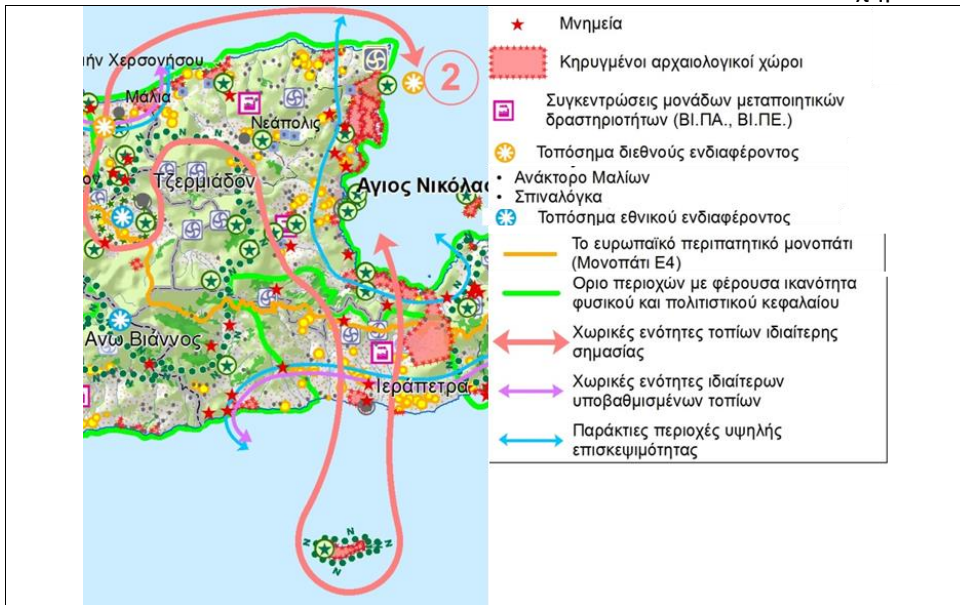


Σχήμα. 1 Παρουσίαση τοπίου ιδιαίτερης σημασίας Ανατολικές Ακτές

<div><p>Αισθητικό και φυσικό κάλλος</p><p>Στην ενότητα αυτή συναντάμε το Αισθητικό Δάσος διεθνούς ενδιαφέροντος Βάι, Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους, περιοχές ενταγμένες στο δίκτυο Natura 2000 (SPA, SCI), πολυπληθείς αρχαιολογικές θέσεις και εκτεταμένες κηρυγμένες ζώνες. Ο χαρακτήρας των αρχαιολογικών καταλοίπων είναι Μινωικής, Κλασικής και Ελληνιστικής περιόδου. Επίσης στην ενότητα περιλαμβάνεται και σημαντικό τμήμα του Γεωλογικού Πάρκου Σητείας. Για την καλύτερη προσέγγιση των πολλών και διαφορετικών στοιχείων του τοπίου εντός της ενότητας, διακρίνουμε δύο χωρικές υποενότητες , εκείνη του ΒΑ Άκρου της Κρήτης ως «ενότητας σχετικά άθικτου τοπίου» και εκείνη των Νοτιοανατολικών ακτών.</p><p>Η υποενότητα ΒΑ Άκρου περιλαμβάνει τρεις θύλακες: ο πρώτος αφορά στη Μονή Τοπλού με τις γειτονικές ακτές (Άκρα Μαύρο Μουρί- Ασπρομούρη-Ατζικάρη, Αλατοπατέλα) και στις Διονυσάδες Νήσους (Δραγονάδα, Γιανισάδα, Παξιμάδα), ο δεύτερος περιλαμβάνει τις βορειότερες ακτές του ΒΑ άκρου Κρήτης, με τους όρμους Μαγατζές, Χοχλάκια, Τέντας, Κυριαμάδι, Έλικας και ανατολικά την Ερμούπολη Ιτάνου και τον διεθνούς σημασίας «θύλακα δάσους Βάι». Στην θαλάσσια ζώνη περιλαμβάνεται η νησίδα Ελάσσα και ενιαία προστατευμένη ενάλια ζώνη που συνδέει τον όρμο της Ερμούπολης με το Βάι. Ο τρίτος θύλακας περιλαμβάνει το χείμαρρο Μαριδάτη με τις γειτονικές ακτές και την ενότητα Παλαίκαστρο-Κουρεμένος-Χιώνα – Πλάκα με παραδοσιακές καλλιέργειες και μικρούς υγροβιότοπους.</p><p>Στην υποενότητα Νοτιοανατολικών ακτών διακρίνουμε επίσης τρεις θύλακες τοπίου, που λειτουργούν ως τρία ανεξάρτητα συστήματα. Ο πρώτος αφορά στο θύλακα Φαράγγι Χοχλακιών-Ακτή Καρούμες, με πληθώρα αρχαιολογικών θέσεων (κυρίως Μινωικών) κατά μήκος του φαραγγιού και οριοθετημένο υγροβιότοπο στην παραλία Καρούμες. Ο δεύτερος θύλακας Ζάκρου περιλαμβάνει συνολικά τον όρμο και τα πεδινά της Κάτω Ζάκρου, το Φαράγγι των Νεκρών και τους οικισμούς Αζοκέραμο, Αδράβαστοι, Κλησίδι με διάσπαρτες θέσεις κηρυγμένων αρχαιολογικών χώρων και οριοθετημένο υγρότοπο.</p></div>	<p>Πολιτισμικό περιβάλλον</p> <p>Στην υποενότητα ΒΑ Άκρου είναι κηρυγμένος παραδοσιακός ο οικισμός Βάι , ενώ πολλοί και σημαντικοί αρχαιολογικοί χώροι αναπτύσσονται σ’ ολόκληρη την ενότητα. Η Νήσος Παξιμάδα αποτελεί κηρυγμένο αρχαιολογικό χώρο με ερείπια μινωικών κτιρίων. Προσωρινά οριοθετημένοι Αρχαιολογικοί χώροι υπάρχουν στο ΒΑ άκρο με πυκνώσεις στη χερσόνησο που καταλήγει στο ακρωτήριο Σίδερο. Αναφέρονται οι θέσεις: «Τραβούνι», «Βερνεγάδι», «Καλαμάκι» και στο ακρωτήριο Κάβο Σίδερο η περιοχή του Ιερού της Σαμωνίας Αθηνάς.</p> <p>Σαφώς οριοθετημένη είναι η Α΄ αρχαιολογική ζώνη της Ερμούπολης όπως και ο αντίστοιχος ενάλιος χώρος, ο οποίος καλύπτει και τα ύδατα του όρμου του φοινικόδασους Βάι. Προσωρινά οριοθετημένος είναι ο αρχαιολογικός χώρος στη θέση «Βάι» όπου περιλαμβάνεται έπαυλη της Υστερομινωικής ΙΑ περιόδου.</p> <p>Ως εντοπισμένα, ήδη προστατευόμενα, πολιτισμικά συστατικά ιδιαίτερης σημασίας του θύλακα-τοπίου Μινωικού Παλαίκαστρου - Κουρεμένου-Χιώνα, νοούνται οι αρχαιολογικές σημασίας περιοχές :ζώνη Α΄ και Β΄, και πληθώρα συγκεκριμένων μνημείων. Εντοπίζεται η προστασία αυτή στους αρχαιολογικούς χώρους του Μινωικού Παλαίκαστρου, του προϊστορικού οικισμού στον λόφο Καστρί, και των ιερών κορυφής στο Μόδι και τον Πετσοφά: όλοι προστατεύονται από αρχαιολογικές ζώνες 500 μέτρων. Επιπλέον προστατευμένες περιοχές, ως αρχαιολογικοί χώροι: το ιερό του Δικταίου Διός στην πεδιάδα του Ρουσόλακου, τα Μινωικά ερείπια στην νησίδα Γράντες, και το Μινωικό λατομείο στην θέση Σκαριά, ενώ με προσωρινή κήρυξη προστατεύεται ο χώρος ανάμεσα στην Β1 ζώνη Παλαίκαστρου και την θέση Σκαριά.</p> <p>Στην υποενότητα Νοτιοανατολικών άκρων και συγκεκριμένα στο θύλακα Φαραγγιού Χοχλακιών - Ακτή Καρούμες, το φαράγγι των Χοχλακιών χαρακτηρίζεται ως σημαντικότατος αρχαιολογικός χώρος, και προστατεύεται από εκτενή, ενιαία αρχαιολογική ζώνη Α, η οποία, ξεκινώντας από το οδικό δίκτυο Παλαίκαστρου-Ζάκρου, φτάνει ως τη θάλασσα. Κατά μήκος του φαραγγιού, υπάρχει πληθώρα αρχαιολογικών θέσεων –κυρίως Μινωικών, που αφορούν: εγκαταστάσεις εξόρυξης-λατομεία , εγκαταστάσεις υποδομής-δρόμους, αμυντικά συγκροτήματα, οικιστικά σύνολα –έπαυλη οικισμούς και σπηλιές με ευρήματα. Η παραλία Καρούμες, έχει λείψανα από τα προϊστορικά χρόνια, την Νεολιθική εποχή και την εποχή του Χαλκού, αλλά και την Ελληνιστική και Ρωμαϊκή εποχή.</p> <p>Από την ενιαία ζώνη Α εξαιρείται μοναχά, με στενά ορισμένο περιθώριο, ο εγκαταλελειμμένος, ως επί το πλείστον ερειπωμένος, παραδοσιακός οικισμός Χοχλακιών, ο οποίος βρίσκεται περί τα 500μ ανατολικά του σύγχρονα κατοικημένου οικισμού, εν μέσω παραδοσιακά καλλιεργούμενων γαιών.</p> <p>Στο θύλακα της Κάτω Ζάκρου, διάσπαρτες θέσεις έχουν κηρυχθεί ως αρχαιολογικοί χώροι, όπως: η Μινωική έπαυλη κοντά στην Άνω Ζάκρο, τα σπήλαια Κατσιμπουρδού και Λυγιάς, αλλά και με προσωρινές οριοθετήσεις προστατεύονται αρχαιολογικά ευρήματα στις περιοχές Τραγόσταλος και Ανθρωπόλιθοι. Με προσωρινή οριοθέτηση προστατεύεται και θαλάσσια ζώνη του όρμου με νοτιότερο άκρο το ακρωτήριο Ζάκρος στα νότια. Έχει οριοθετηθεί και υγρότοπος στις εκβολές του Φαραγγιού των Νεκρών.</p> <p>Ο θύλακας Ξηρόκαμπου, με πέντε παράκτιες περιοχές Α απολύτου αρχαιολογικής προστασίας σε συνδυασμό με την κηρυγμένη ως αρχαιολογικό χώρο νήσο Κουφονήσι συνιστά ένα γραμμικό τοπίο μεγάλης ομορφιάς, αραχιολογικής – οικολογικής σημασίας, με πυκνούς πόλους ενδιαφέροντος.</p> <p>Αναγνωρισιμότητα</p> <p>Στην υποενότητα ΒΑ Άκρου, η ομολογουμένως όμορφη περιοχή γύρω από την μονή Τοπλού, εκτός από πόλος έλξης θρησκευτικών επισκεπτών και χαρακτηρισμένο ΤΙΦΚ είναι και ένα ζωντανό παράδειγμα της καλλιέργειας του αμπελιού. Μάλιστα μεγάλη μερίδα αμπελώνων, είναι πιστοποιημένοι βιολογικοί αμπελώνες και έχουν την αντίστοιχα πιστοποιημένη, τυποποιημένη παραγωγή οίνου.</p> <p>Το αισθητικό δάσος Βάι, καταγράφεται ως το μεγαλύτερο Ευρωπαϊκό δάσος Φοινίκων του Θεόφραστου, πληροί τους όρους της κατάταξής του δασικού πυρήνα του τις «περιοχές απόλυτης προστασίας», καθώς αποτελεί ευαίσθητο οικοσύστημα, ενδιαίτημα σπάνιου είδους αυτοφύους χλωρίδας.</p> <p>Στην υποενότητα ΝΑ Άκρου και ειδικότερα στην Κάτω Ζάκρο αποκαλύφθηκε το σημαντικότερο ανατολικό Μινωικό Επίνειο, και ως εκ τούτου η κατάταξη της τοποθεσίας είναι ανάμεσα στα τοπία διεθνούς σημασίας. Επίσης ο όρμος της Ζάκρου αποτελεί την ανατολικότερη απόληξη του περιπατητικού μονοπατιού Ε4, έλκοντας κάθε χρόνο περιηγητές.</p>	<p>Αναλλοίωτος χαρακτήρας – αξιόλογη ποιότητα</p> <p>Στην υποενότητα ΒΑ Άκρου</p> <p>Συνολικά κατά μήκος της ακτογραμμής της περιοχής του θύλακα της Μονής Τοπλού και των γειτονικών ακτών, εντοπίζονται οι περισσότεροι προστατευόμενοι οικοτόποι, ενώ τα απόκρημνα βράχια -παραθαλάσσια , στο διχαλωτό φαράγγι της Τοπλού, αλλά και στους βραχώδεις σχηματισμούς της περιοχής Λαγκούφες και Ανάλουκα - εκτός από καταφύγια ορνιθοπανίδας αποτελούν και γεωλογικά αξιοθέατα, σε περιπτώσεις μάλιστα τα πετρώματα είναι απολιθωματοφόρα (φαράγγι μονής Τοπλού.</p> <p>Στο θύλακα Σίδερο, Νησίδα Ελάσα και Βάι, συναντάμε ένα τοπίο διάστικτο με ίχνη αρχαίων υποδομών, οι οποίες στην μεγαλύτερη έκταση τους, δεν υπέστησαν ανθρωπογενείς παρεμβάσεις από την Βυζαντινή περίοδο και μετά . Είναι δηλαδή συνολικά ως τοπίο μία εντυπωσιακά άθικτη ‘χρονοκάψουλα’ της διαχρονικής κατά την αρχαιότητα σχέσης φυσικού και ανθρωπογενούς.</p> <p>Ταυτόχρονα η περιοχή συνολικά διακρίνεται για την πυκνότητα εμφανίσεων σπάνιων ενδημικών, στενοενδημικών και απειλούμενων ειδών χλωρίδας, αποτελώντας -όσο αφορά αυτή την ποιότητα του τοπίου- την φυσική συνέχεια της υποενότητας των Δυτικών παράλιων του Κάβου Σίδερο.</p> <p>Το ότι η υποενότητα αυτή διατήρησε τόσα από τα χαρακτηριστικά της μέσα στο χρόνο οφείλεται σίγουρα και στο διαχρονικό ενιαίο ιδιοκτησιακό καθεστώς της, υπό την μονή Τοπλού.</p> <p>Παρά την σχετικά ασθενή θεσμοθετημένη προστασία του χείμαρρου Μαριδάτη και των γειτονικών ακτών, το τοπίο στο θύλακα, αποτελεί ιδιαίτερο παράδειγμα αρμονίας φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, καθώς συνδυάζει ενδιαφέρουσα και εντυπωσιακή γεωλογία και τοπογραφία με παραδοσιακά καλλιεργούμενες γαίες. Ο θύλακας Παλαίκαστρο- Κουρεμένος- Χιώνα-Πλάκα, αποτελεί παραδειγματικά, ιδιαίτερα σημαντική, θεσμικά αναγνωρισμένη, έκφραση του ενιαίου χώρου «Φυσικό και Πολιτισμικό Κεφάλαιο».</p> <p>Στην υποενότητα ΝΑ Άκρου</p> <p>Για το θύλακα Φαράγγι Χοχλακιών- παραλία Καρούμες, τα άκαμπτα πλαίσια προστασίας που επιβάλει η Α΄ αρχαιολογική ζώνη, μας δίνουν το προσόν της διατήρησης ως τις μέρες μας της αυστηρά και μόνον πεζοπορικής προσέγγισης, τόσο του εσωτερικού του φαραγγιού, όσο και της παραλίας Καρούμες. Τούτη η ιδιαίτερη συνθήκη εφόσον συνεχίσει να εφαρμόζεται, είναι ικανή να διαφυλάξει το φαράγγι, τον υγροβιότοπο και την παραλία σε βάθος χρόνου.</p> <p>Για το θύλακα Κάτω Ζάκρου, δε θα πρέπει να διαταραχθεί στην πορεία προς την εξωστρέφεια, η ευαίσθητη και αξιόλογη στο παρόν ισορροπία, που χαρακτηρίζει τα πεδινά της κοιλάδας, καθώς οι αρχαιολογικοί χώροι βρίσκονται ανάμεσα από τις παραδοσιακές καλλιέργειες στα εύφορα αλλουβιακά εδάφη. Τούτη η συνύπαρξη δίνει στο τοπίο τον χαρακτήρα του διαχρονικά κατοικημένου, παρ’ όλο που το τοπογραφικό ανάγλυφο της περιοχής έχει διαπιστευμένα αλλάξει στο πέρασμα του χρόνου.</p> <p>Στα παράλια του θύλακα Ξηρόκαμπου, σε όλο το μήκος, δημιουργείται μια προστατευμένη γραμμική ‘ραχοκοκαλιά’ , όπου η αρχαιολογική προστασία επικαλύπτεται στο μεγαλύτερο τμήμα με την ΖΕΠ του δικτύου ΦΥΣΗ 2000. Πρόκειται για ένα γραμμικό παράκτιο τοπίο μεγάλης ομορφιάς, αρχαιολογικής-οικολογικής σημασίας, με πυκνούς πόλους ενδιαφέροντος.</p> <p>Ήδη αναγνωρισμένα προστατευόμενα στοιχεία</p> <p>Στο σύνολο της ενότητας υπάρχουν έξι ζώνες του δικτύου Natura 2000: GR4320006 Β.Α. Άκρο Κρήτης, Διονυσάδες-Ελάσα-Χερσόνησος Σίδερο και Θαλάσσια Ζώνη, GR4320008 Νήσος Κουφονήσι και Παράκτια Θαλάσσια Ζώνη, SPA 4320009 Β.Α. Άκρο Κρήτης, SPA 4320011 Διονυσάδες Νήσοι, SPA 4320017 Νήσος Κουφονήσι, γύρω νησίδες και νησίδες Κάβαλλοι, SPA 4320016 Όρη Ζάκρου.</p>
--	---	--

<p>Επίσης, υπάρχουν πολυπληθείς αρχαιολογικές θέσεις και εκτεταμένες κηρυγμένες ζώνες στην ενότητα, από τον Άμπελο έως τις Διονυσάδες, με κύρια σημεία αναφοράς τη Ζάκρο, χώρο διεθνούς σημασίας και την Ερημούπολη Ιτάνου, το Παλαίकाστρο και τη Νήσο Κουφονήσι. Ο κύριος χαρακτήρας των ιστορικών και αρχαιολογικών καταλοίπων είναι Μινωικής, Κλασικής και Ελληνιστικής περιόδου.</p> <p>Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους ορίζονται η Μονή Τοπλού, η Ίτανος, το Παλαίκαστρο, το Φοινικόδασος Βάι, η Ζάκρος, οι Νήσοι Διονυσάδες και ο Πετσοφάς.</p> <p>Ειδικότερα το Φοινικόδασος Βαΐ προστατεύεται συγχρόνως από πολλά επικαλυπτόμενα πλαίσια προστασίας, που είναι άλλωστε ενδεικτικά της μεγάλης του διεθνούς σημασίας. Ως διεθνή πλαίσια προστασίας αναφέρονται η Σύμβαση της Βαρκελώνης και οι 2 χαρακτηριστικές εμφανίσεις προστατευόμενων κατά προτεραιότητα τύπων οικοτόπων του δικτύου Natura 2000: [9370*] φοινικοδάση του rhoenix theophrastii και [3170*] Μεσογειακά εποχιακά τέλματα.</p> <p>Ο οικισμός της Κάτω Ζάκρου έχει χαρακτηριστεί παραδοσιακός.</p> <p>Ολόκληρη η ενότητα περιλαμβάνεται εντός των ορίων του Γεωπάρκου Σητείας, αν και προς το παρόν δεν υπάρχει θεσμικό πλαίσιο προστασίας του</p> <p>Μοναδικότητα- σπανιότητα</p> <p>Λόγο της μοναδικότητάς του, σε πανευρωπαϊκό επίπεδο, το φοινικόδασος Βάι θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως ένα «ζωντανό απολίθωμα της Τριτογενούς περιόδου του Ευρωπαϊκού τοπίου». Θα πρέπει επομένως να επαναπροσδιοριστεί ως φυσικός πόρος τεράστιας ερευνητικής αξίας και μέσω αυτού του πρίσματος, ανεξάντλητης τουριστικής αξίας. Μπορεί κάλλιστα να αποτελέσει τον πολύτιμο πυρήνα ενός πιο εκτεταμένου φυσικού πάρκου, για παράδειγμα του Γεωλογικού πάρκου Σητείας.</p> <p>Για το φαράγγι Χοχλακιών η προστατευόμενη ταυτότητά του ορίζεται ως ενός σπάνια ακέрайου τοπίου, με φυσική ομορφιά, γεωλογικά αξιοθέατα, υδρολογική και βιολογική σημασία και πολύ σημαντικά διάσπαρτα Μινωικά ίχνη, αλλά και παραδοσιακές δομές διαχρονικής κατοίκησης της υπαίθρου.</p> <p>Η αξία του τοπίου ως φυσικού πόρου</p> <p>Το Βάι, όντας το μεγαλύτερο πανευρωπαϊκά εκτεταμένο δάσος του είδους rhoenix theophrastii, και ότι το είδος αυτό είναι ο μοναδικός απόγονος μη επιγενή Ευρωπαϊκού φοίνικα από όσα είδη φοινίκων κατέκλυζαν την Ευρώπη κατά τα μέσα της Τριτογενούς περιόδου [25 εκατομμύρια χρόνια πριν], έχει τεράστια επιστημονική αξία για τις μελλοντικές γενιές παγκοσμίως. Το ότι επιβίωσε ως τις ημέρες μας σημαίνει πως έχουμε την τύχη να το θαυμάζουμε και την ευθύνη να το προστατέψουμε για να το θαυμάζουν και οι ερχόμενες και επόμενες γενιές.</p> <p>Το φαράγγι Χοχλακιών λειτουργεί ως προστατευμένη ραχοκοκαλιά του θύλακα, περιβάλλοντας ως φυσικό γραμμικό πυρήνα το νήμα της διαδρομής του νερού. Είναι επισκέψιμο από την πεζοπορική διαδρομή σύνδεσης του οικισμού Χοχλακίες με την παραλία Καρούμες, όπου υπάρχει και ο εκτεταμένος προστατευόμενος υγροβιότοπος. Η πεζοπορική διαδρομή διακλαδίζεται προς τις θέσεις αρχαιολογικής σημασίας. Η κατάσταση διατήρησης του τοπίου συνολικά είναι ως τις ημέρες μας εξαιρετική.</p> <p>Ο θύλακας Ζάκρου περιλαμβάνει συνολικά τον όρμο και τα πεδινά της Κάτω Ζάκρου με αρχαιολογική προστασία αλλά και χαρακτηρισμό Τοπίου Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους, το Φαράγγι των Νεκρών με τους υδροκρίτες</p>	<p>του, περιλαμβάνοντας και τα αντίστοιχα καλλιεργημένα υψίπεδα γύρω από τη Ζάκρο. Βόρεια ο υδροκρίτης τον χωρίζει από το φαράγγι των Χοχλακιών –κορυφή Τραγόσταλος- ενώ Νότια περιλαμβάνει και τα υψίπεδα με το τοπωνύμιο Μετόχι Αμπελιές. Το πεδινό τοπίο της Κάτω Ζάκρου είναι ένα τοπίο που διαρκώς μεταβάλλεται από την επενέργεια του χειμάρρου του Φαραγγιού των Νεκρών συν τω χρόνο και η ζωντανή έκφραση αυτής της δυναμικής είναι ο μικρός υγροβιότοπος στα νότια του όρμου.</p> <p>Η παραλία του θύλακα Ξυρόκαμπου συνιστά ένα γραμμικό παράκτιο τοπίο μεγάλης ομορφιάς, αρχαιολογικής – οικολογικής σημασίας, με πυκνούς πόλους ενδιαφέροντος.</p> <p>Στόχοι ποιότητας. Αναγκαία μέτρα προστασίας και διαχείρισης</p> <p>Στην υποενότητα Β.Α. Ακρου,</p> <p>Στο θύλακα των Δυτικών παραλίων (Μονή Τοπλού και γειτονικές ακτές, Νήσοι Διονυσάδες) και συνολικά κατά μήκος της ακτογραμμής εντοπίζονται οι περισσότεροι προστατευόμενοι οικοτόποι, ενώ τα απόκρημνα βράχια και βραχώδεις σχηματισμοί αποτελούν και γεωλογικά αξιοθέατα. Οι σημαντικότεροι από τους παράκτιους σχηματισμούς όπως και οι ακατοίκητες Διονυσάδες Νήσοι θα μπορούσαν να αποτελέσουν αντικείμενα χαρακτηρισμού ως «προστατευόμενοι φυσικοί σχηματισμοί» ή «περιοχές προστασίας της φύσης». Σε όσες από της νησίδες μπουν σε αυτή την κατηγορία προστασίας, θα πρέπει να απαγορευτεί η κτηνοτροφία και να σημανθούν περιορισμένες επιτρεπόμενες πεζοπορικές διαδρομές προκειμένου να ενταχθούν σε δίκτυο ήπιου τουρισμού, ανοίγοντάς μόνο για ημερήσιες εκδρομές και υπό αυστηρώς προδιαγεγραμμένους όρους επίσκεψης ανά εποχή του έτους. Στην Παξιμάδα η αποκατάσταση των υπαρχόντων αρχαιολογικών ευρημάτων θα συνεισφέρει επιπλέον στην ελκτική ισχύ διεθνή τουρισμού υψηλής ποιότητας.</p> <p>Στο θύλακα Σίδερο, Νησίδα Ελάσα και Βάι, η προστασία των διάσπαρτων αρχαιολογικών υποδομών και των σπάνιων ενδημικών φυτών μπορεί να συνδυαστεί και να αποτελέσει την προστατευόμενη ποιότητα μιας εκτεταμένης ζώνης «προστασίας της φύσης» (Ν.3937). Ειδικότερα για το Βάι, η περιφρούρηση και αξιοποίηση της περιοχής του Δάσους του ως ενός «ζωντανού-απολιθώματος / υπαίθριου μουσείου φυσικής ιστορίας της Κρήτης και της Ευρώπης», αποτελεί στόχο ποιότητας ικανό να ελκύσει πληθώρα επισκεπτών, μέσα σε ένα πλαίσιο υψηλής ποιότητας και προστασίας. Στο πλαίσιο αυτό οτιδήποτε επηρεάζει την υπέργεια ή υπόγεια ροή των όμβριων και εν γένει υδάτων, που καταλήγουν στον υδροφόρο ορίζοντα Βαίου, όπως επίσης την ποσότητά τους, το pH τους ή την χημική τους σύσταση, δύναται να επιφέρει άμεσα ή έμμεσα, ταχείες ή συν τω χρόνο, δύσκολα ή και καθόλου αναστρέψιμες μεταβολές στην διαχρονική κατάσταση του πολυετούς δάσους των ενδημικών φοινίκων. Υπό το πρίσμα αυτό θα πρέπει να γίνουν άμεσα ΜΠΕ που να εξετάζουν τις παρούσες ή προτεινόμενες χρήσεις γης σε όλη την υποενότητα, κατά πόσο και ως ποιο βαθμό είναι συμβατές με τις -επιστημονικά ορθές- συνθήκες ικανοποιητικής διατήρησης του δάσους.</p> <p>Στον θύλακα Παλαίκαστρο-Κουρεμένος, Χιώνα-Πλάκα, προσδίδεται θεσμικά η σημασία του, ως είναι, ένα τοπίο διαχρονικής έκφρασης της σύνδεσης φυσικού και ανθρωπογενούς, ξεκινώντας από την προϊστορική αρχαιότητα και την Μινωική κορύφωση, συνεχίζοντας σε πολλαπλές περιόδους κατοίκησης του και φτάνοντας μέχρι τις παραδοσιακές πρακτικές που υφίστανται στο παρόν. Πρόκειται για έναν καίριο στόχο ποιότητας και αποτελεί πεδίο για την χάραξη της κοινής αντιμετώπισης των φυσικών και ανθρωπογενών δυναμικών και μελλοντικά .</p> <p>Ως συμβατή κατεύθυνση ανάπτυξης των περιοχών αυτών, που βρίσκονται στην ζώνη επιρροής του Παλαίκαστρου, προτείνεται ένα πρότυπο είδος αγροτουρισμού, ώστε να συνδυαστούν τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της περιοχής, ενεργοποιώντας τον συσχετισμό: προϊόντα πρωτογενούς τομέα, φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον και ποιοτικός τουρισμός. Επίσης ο τουρισμός των μη μηχανοκίνητων θαλάσσιων σπορ , ιδίως της ιστιοσανίδας -που ήδη ανθεί στην περιοχή λόγω των ανέμων- αποτελεί επίσης περιβαλλοντικά συμβατή κατεύθυνση ανάπτυξης.</p> <p>Στην υποενότητα Ν.Α. παράλια για το θύλακα Φαράγγι Χοχλακιών- Ακτή Καρούμες, η προστατευόμενη ταυτότητά του ορίζεται ως ενός σπάνια ακέрайου τοπίου, με φυσική ομορφιά, γεωλογικά αξιοθέατα, υδρολογική και βιολογική σημασία, και πολύ σημαντικά διάσπαρτα Μινωικά ίχνη, αλλά και παραδοσιακές δομές διαχρονικής κατοίκησης της υπαίθρου</p> <p>Ως συνολικός στόχος ποιότητας θα μπορούσε να διατυπωθεί το εξής: το τοπωνύμιο Χοχλακίες, συμπεριλαμβάνοντας χωριό-φαράγγι-παραλία-αρχαιολογικά ευρήματα-υγροβιότοπο-γεωλογία, να αποτελέσει συνολικό αξιοθέατο αλλά και προορισμό ήπιου τουρισμού συνδεδεμένο με υψηλών</p>	<p>προδιαγραφών ανάδειξη, της αρχαιολογικής, υδρολογικής, βιολογικής γεωλογικής αξίας του τοπίου αλλά και της παραδοσιακής αγροτικής αρχιτεκτονικής.</p> <p>Στα υψίπεδα πριν το φαράγγι, η αγροτική χρήση των παραδοσιακών καλλιεργημένων εδαφών με την παράλληλη διατήρηση των ξερολιθιών είναι μια πρακτική που θα μπορούσε να συνδυαστεί και με την σταδιακή αναστήλωση του ερειπωμένου παλαιότερου χωριού [Χοχλακίες ή Καμάρες], με σκοπό την δημιουργία ενός ηπιότατου –και έμπρακτα περικυκλωμένου από Α΄ αρχαιολογική ζώνη- πυρήνα εναλλακτικού αγροτουρισμού. Μέρος της αναστήλωσης του ερειπωμένου χωριού θα μπορούσε να ενταχθεί σε κοινοτικά επιχορηγούμενα προγράμματα που αφορούν Μεσογειακές ξερολιθικές κατασκευές, ή/και αναστήλωση παραδοσιακών οικισμών με περιορισμένα μηχανικά μέσα, και να είναι ανοιχτό ως πρόγραμμα εθελοντικής εργασίας για σπουδαστές αρχιτεκτονικής αλλά και πρακτικής εξάσκησης για νέους αρχιτέκτονες Πανευρωπαϊκά.</p> <p>Στην Κάτω Ζάκρο αποκαλύφθηκε το σημαντικότερο ανατολικό Μινωικό Επίναιο, και ως εκ τούτου η κατάταξη της τοποθεσίας είναι ανάμεσα στα τοπία διεθνούς σημασίας. Η απόληξη του Ευρωπαϊκού περιπατητικού μονοπατιού Ε4 στον Κόλπο της Ζάκρου, θα πρέπει να αξιολογηθεί ως έναυσμα για την κατάλληλη σήμανση και έμπρακτη σύνδεση –με πεζοπορικό μονοπάτι- με το δίκτυο μονοπατιών περιήγησης στις διάσπαρτες αρχαιολογικές θέσεις, και κυρίως με την πεζοπορική διαδρομή του αξιόλογου φαραγγιού των Χοχλακιών και την παραλία Καρούμες.</p> <p>Όσων αφορά στο θύλακα Ξερόκαμπου, τα αρχαιολογικά ευρήματα στην παράκτια ζώνη και την νήσο Κουφονήσι θα πρέπει να αναδειχθούν/αναστηλωθούν ώστε να αποτελέσουν πυρήνες-πόλους έλξης τουρισμού ποιότητας. Η αξία τους και εξωστρεφής ελκτική τους ισχύς θα αναδειχθεί, εφόσον συνδεθούν με σχεδιασμένο δίκτυο σημαδεμένων πεζοπορικών διαδρομών και στάσεων, αλλά και εποχικά με ακτοπλοϊκά δρομολόγια μικρών σκαφών.</p> <p>Η κρίσιμη παράκτια ζώνη ενδείκνυται να προστατευτεί, για την ανάδειξη της ομορφιάς του θαλασσινού ορίζοντα παράλληλα με της νησίδες Κάβαλλοι, διότι το παραλιακό τοπίο αποτελείται από χαρακτηριστικές εμφανίσεις προστατευόμενων οικοτόπων. Η περεταίρω πεζοπορική σύνδεση των παραλίων του θύλακα με τα 2 φαράγγια Χοχλακίων - Ξερόκαμπου, αποτελεί εξίσου τμήμα του δικτύου ήπιου τουρισμού ποιότητας, και μπορεί να πάρει επιπλέον αξία και εξωστρεφή ελκτική ισχύ στα πλαίσια της θεσμοθέτησης του Γεωπάρκου Σητείας ως περιφερειακού πάρκου.</p> <p>Επίσης το εύρος της οικολογικής και αρχαιολογικής σημασίας της Αλατσολίμνης θα πρέπει να διερευνηθεί περεταίρω και ο φυσικός αυτός σχηματισμός να λάβει την αντίστοιχη αναγνώριση.</p> <p>Τέλος για το σύνολο της ενότητας Ανατολικές Ακτές, η θεσμική κατοχύρωση του Γεωλογικού πάρκου Σητείας ως Περιφερειακού Πάρκου -σύμφωνα με τον Ν 3937/2011- θα αναβαθμιζε σε δίκτυα υπερτοπικού και διεθνούς τουρισμού περιπατητικές και πεζοπορικές διαδρομές διασύνδεσης των περιοχών υγροτοπικού και αρχαιολογικού ενδιαφέροντος της ενότητας και θα κατέτασσε την περιοχή, στο Ευρωπαϊκό Δίκτυο Γεωπάρκων, με άμεσο αντίκτυπο στην προσέλκυση τουρισμού σε όλη την διάρκεια του έτους.</p>
---	--	---

Σχήμα 2 Παρουσίαση τοπίου ιδιαίτερης σημασίας Κόλπος Μεραμπέλου και ευρύτερη περιβάλλουσα περιοχή



Αισθητικό και φυσικό κάλλος

. Στην ενότητα αυτή συναντάμε Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους, περιοχές ενταγμένες στο δίκτυο Natura 2000 και πολυπληθείς θέσεις κηρυγμένων αρχαιολογικών χώρων. Ο χαρακτήρας των ιστορικών και αρχαιολογικών καταλοίπων είναι κυρίως Μινωικά και Κλασικά. Στην ενότητα υπάρχουν και χαρακτηρισμένοι παραδοσιακοί οικισμοί.

Πολιτισμικό περιβάλλον

Πολυπληθείς κηρυγμένοι αρχαιολογικοί χώροι της ενότητας συναντώνται στα ορεινά, κατά μήκος της ακτής και σε νησιωτικά σύνολα, από Σπήλαιο Ψυχρού, Δρήρος, Μάλια (χώρος διεθνούς σημασίας), Μίλατος, Σπιναλόγκα, Ελούντα, Λατώ, Άγιος Νικόλας, Βρόκαστρο, κ.ά. έως Γουρνιά, χώρο Ισθμού Ιεράπετρας και Νήσο Χρυσή. Χαρακτηρισμένοι παραδοσιακοί οικισμοί είναι: Επάνω Σίσι, Πλάκα, Επάνω Ελούντα, Κριτσάς, Βραχάσι, Καστέλι, Λίμνες, Μίλατος, Φουρνή.

Αναγνωρισιμότητα

Πολλές περιοχές ταυτίζονται με μυθολογικά δεδομένα και τοπικούς θρύλους.

Οι περιοχές που παρουσιάζουν αξιόλογες συγκεντρώσεις τουριστικών δραστηριοτήτων λόγω διεθνούς αναγνωρισιμότητας είναι τα Μάλια, η Ελούντα, η Ιεράπετρα, η ευρύτερη περιοχή του οικισμού Κριτσά σε συλλειτουργία με τον Άγιο Νικόλαο.

Η περιοχή του φαραγγιού της Κριτσάς, και του οροπεδίου Καθαρού διατίθενται για πεζοπορικές και ορειβατικές δραστηριότητες. Στο Αβδού λειτουργεί πίστα ανεμοπτερισμού.

Οι περιοχές Χερσονήσου – Σταλίδας –Μαλίων συγκροτούν μια από τις πλέον αναπτυγμένες τουριστικές περιοχές όχι μόνο της περιφέρειας αλλά και της χώρας.

Αναλλοίωτος χαρακτήρας – αξιόλογη ποιότητα

Στο σύνολο της ενότητας η ποιότητα του τοπίου κυμαίνεται από φυσική/ άριστη (Φαράγγι Σεληνάρι, Δρήρος, Κριτσάς, Σπιναλόγκα, Νήσος Χρυσή), έως καλή (Μίλατος, Λατώ, Οροπέδιο, Κράσι, Καθαρό) και υποβαθμισμένη περισσότερο στην Ελούντα και λιγότερο στον Άγιο Νικόλαο, λόγω τουριστικής υπερανάπτυξης με μεγάλα ξενοδοχεία.

Ήδη αναγνωρισμένα προστατευόμενα στοιχεία

Στο εσωτερικό της ενότητας υπάρχουν τέσσερις ζώνες του δικτύου Natura 2000 οι: GR4320002 Οροπέδιο Λασιθίου, Καθαρό, Σελένα, Κράσι, Σελέκανος, χαλασμένη Κορυφή, GR4320010 Λάζαρος Κορυφή-Μαδάρα Δίκτυς, 4320013 Φαράγγι Σεληνάρι-Βραχάσι και 4320003 Νήσος Χρυσή.

Στο εσωτερικό της ενότητας περιλαμβάνονται και τα Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους: Οροπέδιο, Κέρα Πεδιάδος, Κράσι Πεδιάδος, Μάλια, Σταλίσ Μόχου, Χερσόνησος, Μίλατος, Σίσι Νεαπόλεως, Αλυκές Ελούντας, Δρήρος, Μαυρικανός Ελούντας, Ελούντα, Λατώ, Κριτσά, Σπιναλόγκα, Βρυονήσι Καλοχωρίου, Βρόκαστρο, Ίστρον ή Καλό Χωριό, Ν. Άγ. Πάντες, Ν. Μικρονήσι, Αλμυρός Αγίου Νικολάου.

Χαρακτηρισμένοι παραδοσιακοί οικισμοί είναι: Επάνω Σίσι, Πλάκα, Επάνω Ελούντα, Κριτσάς, Βραχάσι, Καστέλι, Λίμνες, Μίλατος, Φουρνή.

Μοναδικότητα- σπανιότητα

Στην ενότητα διακρίνονται περιοχές με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά οι οποίες συγκροτούν πέντε αναπτυξιακές υποενότητες: Υποενότητα Βορείου Μεράμπελου (Ελούντα, Νεάπολη, Μίλατος) / Υποενότητα Αγίου Νικολάου – Κριτσάς – Καθαρού / Υποενότητα Οροπεδίου Λασιθίου (Οροπέδιο Λασιθίου, Κερά, Κράσι) / Υποενότητα Ιεράπετρας – Καλού Χωριού / Υποενότητα Νήσου Χρυσής

Στις περιοχές αυτές (εντός η εκτός των προστατευόμενων περιοχών Natura 2000) αναπτύσσονται σημαντικά τοπία χαρακτηριστικότερα των οποίων είναι:

Στην υποενότητα Βορείου Μεράμπελου:

Η Μίλατος (μέχρι ακρωτήρι Αγίου Ιωάννη). Τόπος με πολλούς βραχώδεις λόφους και θαλάσσιους γκρεμούς. Υπάρχουν επίσης σημαντικές σπηλιές. Η χλωρίδα των κρημνών περιέχει πολλά είδη και περιλαμβάνει και κάποια ενδημικά. Η πανίδα ιδιαίτερα των ασπόνδυλων, τόσο των κρημνών , όσο και των σπηλαίων, είναι πλούσια σε ενδημικά και στενοενδημικά είδη. Στις σπηλιές υπάρχουν επίσης χειρόπτερα. Δύο είδη αμφιβίων, 7 είδη ερπετών και 2 είδη θηλαστικών προστατεύονται από την Ελληνική Νομοθεσία (Π.Δ. 67/81). Ο παραδοσιακός οικισμός Μίλατος είναι κτισμένος σε λόφο πάνω από πεδινό ελαιώνα που καταλήγει σε αμμώδη παραλία.

Η αρχαία Λατώ. Το τοπίο γύρω από την αρχαία Λατώ διατηρεί τη φυσικότητά του και δεν υπάρχουν κτίσματα ή οικισμοί. Η Λατώ δεσπόζει πάνω από την πεδιάδα και τον κόλπο του Αγ. Νικολάου. Επίσης η αρχαία πόλη του Δρήρου είναι ένας από τους λίγους αρχαιολογικούς χώρους που διατηρεί την κλασική αισθητική των ελεύθερων αρχαιολογικών χώρων.

Το Φαράγγι Σεληνάρι – Βραχάσι είναι μια σημαντική ορεινή περιοχή για τα πτηνά Gyraetus barbatus και Gyps fulvus με γειτνίαση στους κηρυγμένους παραδοσιακούς οικισμούς Επάνω Σίσι, Βραχάσι και Μίλατο.

Η Ελούντα είναι κτισμένη αμφιθεατρικά πάνω από τον ομώνυμο κόλπο που προς τα Α προφυλάσσεται από το νησί της Σπιναλόγκας, με τη ξηρά με στενό ισθμό. Στον ισθμό ήταν κτισμένη η αρχαία Όλους. Στο Β άκρο, η είσοδος του κόλπου ελέγχεται από το ενετικό φρούριο της Σπιναλόγκας στη νησίδα Καλυδώνα, όπου αργότερα λειτούργησε λεπροκομείο.

Νήσος και Χερσονήσος Σπιναλόγκα. Το νησί Σπιναλόγκα περιλαμβάνεται στα τοπία Διεθνούς σημασίας με κυρίαρχο το ενετικό φρούριο που χρησίμευσε ως λεπροκομείο. Η χερσόνησος της Σπιναλόγκας εκτείνεται απέναντι από το τουριστικό θέρετρο της Ελούντας παράλληλα με την ακτή με την οποία συνδέεται με στενό ισθμό στο σημείο που υπήρχε η αρχαία Ολούς. Μία σειρά λόφων καλυμμένων με φρύγανα και μακία κυριαρχούν στο ανάγλυφο. Ανάμεσά τους υπάρχουν μικρές κοιλάδες με υπολείμματα παλαιών χωραφιών που χωρίζονται με ξερολιθιές. Η ακτή είναι βραχώδης και σχηματίζει μικρούς όρμους και ακρωτήρια.

Η υποενότητα Αγίου Νικολάου – Κριτσάς – Καθαρού, καταλαμβάνει ένα μεγάλο τμήμα της ανατολικής πλευράς του όρους Δίκτης. Συγκροτείται ουσιαστικά από το ημιορεινό τοπίο του Μεραμπέλλου που αναπτύσσεται ανάμεσα στον Άγιο Νικόλαο και την Κριτσά και από το οροπέδιο Καθαρού που αποτελεί ένα από τους πλέον ενδιαφέροντες φυσικούς σχηματισμούς της Κρήτης. Στην περιοχή Καθαρού υπάρχουν σημαντικοί θύλακες πρινοδάσους, στην περιοχή Κρούστας πευκοδάση και φρύγανα στις λουιτές ημιορεινές – ορεινές περιοχές.

Ειδικότερα οι μικροί διάσπαρτοι ποιμενικοί οικισμοί του οροπεδίου Καθαρού αποτελούν ιδιαίτερης σημασίας και αξίας ανθρωπογενές περιβάλλον.

Στην υποενότητα Οροπεδίου Λασιθίου: Το Οροπέδιο Λασιθίου είναι μια επίπεδη έκταση όπου δεσπόζει η καλλιέργεια της πατάτας, του σταριού κα. Τα χωριά είναι κτισμένα στην περίμετρο στο άγονο ασβεστολιθικό έδαφος. Οι χαρακτηριστικοί ανεμόμυλοι είναι εγκαταλεειμμένοι.

Το Δικταίον Άντρον βρίσκεται στο ΝΔ άκρο του οροπεδίου του Λασιθίου σε υψόμετρο 1205 μ. (185 μ. πάνω από το οροπέδιο). Η περίφραξη του αρχαιολογικού χώρου έδωσε τη δυνατότητα στο δρυοδάσος να αναπτυχθεί ελεύθερα.

Το Κράσι είναι ένα μικρό χωριό κτισμένο σε ένα ύψωμα της Δ κλιτύς του υψώματος Καρφί του όρους Σελένα. Πάνω από το Κράσι εκτείνεται ζώνη πρινοδάσους ως πάνω από το χωριό Κερά. Το πρινοδάσος διαδέχεται ζώνη μακκίας και σε μεγαλύτερο υψόμετρο φρύγανα που αραιώνουν προς τις κορυφές του βουνού. Προς Β δάσος από ατζίλακες (Q. macrolepis). Το χωριό περιβάλλεται από ελαιώνα με μεμονωμένα κυπαρίσσια, πλατάνια και ατζίλακες. Κάτω από το Κράσι υπάρχει μικρό οροπέδιο με καλλιέργειες σιτηρών.

Στην υποενότητα Ιεράπετρας Καλοχωρίου: Ένα από τα πλέον χαρακτηριστικά αγροτικά τοπία της Κρήτης, αναπτύσσεται στην μεγάλη κοιλάδα καλύπτει την περιοχή του «ισθμού» από την Παχιά Άμμο έως και την Ιεράπετρα, το στενότερο σημείο του νησιού. Ανατολικά της κοιλάδας κυριαρχεί ο ορεινός όγκος της Θρυπτής και στα δυτικά το χαμηλό ημιορεινό τοπίο.

Η περιοχή Βρυονήσι Καλοχωρίου εκτείνεται ανατολικά του Ίστρου και φθάνει ως την αρχαία πόλη Γουρνιά και περιλαμβάνει τη βραχώδη ακτή και τη λοφώδη παράκτια ζώνη κάτω από την Εθνική οδό Αγ. Νικολάου-Σητείας. Η βλάστηση είναι αλλού φρύγανα και αλλού αραιή και χαμηλή μακία από σχίνους, κέδρα και χαρουπιές.

Στην υποενότητα Νήσος Χρυσή: Η Νήσος Χρυσή ή Γαΐδουρονήσι είναι κηρυγμένος αρχαιολογικός χώρος, Τοπίο Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους και περιοχή Natura. Το ανατολικό και το δυτικό τμήμα της νήσου αποτελούνται από πετρώδη διαβρωμένα εδάφη που καλύπτονται από θαμνώδεις σχίνους. Η παραλία αποτελείται από ψαμμίτες και κοφτερά λατυποπαγή πετρώματα που περικλείουν απολιθωμένα όστρακα. Η κεντρική ζώνη του νησιού καλύπτεται από αμμοθίνες κατάφυτες με κέδρα που καταλήγουν σε αμμώδεις παραλίες στο βορρά και το νότο του νησιού.

Η αξία του τοπίου ως φυσικού πόρου

Στο σύνολό της ενότητας συναντάμε ενδιαφέροντα φυσικά, οικολογικά, γεωμορφολογικά στοιχεία, ενώ τόσο οι παραδοσιακοί οικισμοί όσο και οι περιοχές των τοπίων διαθέτουν πανοραμικές θέες, ιδιαίτερης αισθητικής αξίας.


Στόχοι ποιότητας. Αναγκαία μέτρα προστασίας και διαχείρισης

Γενικά για το σύνολο των παραλιακών οικισμών οι αλλοιώσεις τοπικού μεν χαρακτήρα , πλην σημαντικές απαιτούν άμεσα μέτρα για την ανάταξη τους.

Για τις ορεινές περιοχές οι κύριες απειλές είναι η υπερβόσκηση και το παράνομο κυνήγι. Επομένως σημαντικοί στόχοι ποιότητας για την ενότητα αποτελούν αφενός η αντιμετώπιση των οξυμένων προβλημάτων που δημιουργεί το ανθρωπογενές τοπίο, με σοβαρές συνέπειες και στο φυσικό τοπίο, αφετέρου η αναγνώριση και ανάδειξη του τοπίου των παραδοσιακών και όλων των οικισμών της ενότητας, ως ιστορικού. Στην κατεύθυνση αυτή πέρα από τις δεσμεύσεις που υπάρχουν σχετικά με την προστασία και ανάδειξη της αρχιτεκτονικής των κτιρίων, θα πρέπει να υπάρξουν αντίστοιχες δεσμεύσεις για την προστασία του οικιστικού ιστού και δεσμεύσεις για τις επεμβάσεις στο άμεσο και ευρύτερο περιβάλλον των οικισμών και των τοπίων.

Ειδικότερα για τις περιοχές της ενότητας με φυσική/ άριστη κατάσταση τοπίου, βασικός στόχος είναι η διατήρηση της αισθητικής αξίας του τοπίου (γεωμορφολογικοί σχηματισμοί, χρώματα πετρωμάτων) και της σημαντικής βιοποικιλότητας του. Το αυξανόμενο τουριστικό ενδιαφέρον, έχει οδηγήσει σε αυθαίρετη σταδιακή κατάληψη του χώρου και θα πρέπει άμεσα να ορισθούν οι επιτρεπόμενες μορφές τουριστικής εκμετάλλευσης.

Σχήμα 3 Παρουσίαση τοπίου ιδιαίτερης σημασίας Ηράκλειο, Δίας, Κνωσός, Γιούχτας¹³

<div><p>Λεγέnda</p><ul style="list-style-type: none">★ ΜνημείαΚρηνηγένοι αρχαιολογικοί χώροιΜεταποιητικές συγκεντρώσειςΣυγκεντρώσεις μονάδων μεταποιητικών δραστηριοτήτων (ΒΙ.ΠΑ., ΒΙ.ΠΕ.)Τοπόσημα διεθνούς ενδιαφέροντος<ul style="list-style-type: none">• Κνωσός• Φρούριο Λιμένος Ηρακλείου (Κούλες)Τοπόσημα εθνικού ενδιαφέροντοςΜουσείο Φυσικής ΙστορίαςΤο ευρωπαϊκό περιπατητικό μονοπάτι (Μονοπάτι Ε4)Όριο περιοχών με φέρονσα ικανότητα φυσικού και πολιτιστικού κεφαλαίουΧωρικές ενότητες τοπίων ιδιαίτερης σημασίαςΧωρικές ενότητες ιδιαίτερων υποβαθμισμένων τοπίωνΠαράκτιες περιοχές υψηλής επισκεψιμότητας</div> <p>Αισθητικό και φυσικό κάλλος</p> <p>Στην ενότητα αυτή συναντάμε τοπία ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, περιοχές ενταγμένες στο δίκτυο Natura 2000 και πολυπληθείς αρχαιολογικούς χώρους και μνημεία. Κύριος χαρακτήρας των ιστορικών και αρχαιολογικών καταλοίπων είναι Ενετικά και Μινωικά.</p> <p>Πολιτισμικό περιβάλλον</p> <p>Στην ευρύτερη περιοχή της ενότητας, σχεδόν όλοι οι οικισμοί διαθέτουν αξιόλογους παραδοσιακούς οικιστικούς πυρήνες με εξαιρετικής αξίας λαϊκή αρχιτεκτονική και ενδιαφέροντες πολεοδομικούς ιστούς. Το συνεκτικό τμήμα των Αρχαίων είναι ο μοναδικός χαρακτηρισμένος παραδοσιακός οικισμός της περιοχής.</p> <p>Η ενότητα χαρακτηρίζεται από τις σημαντικότερες περιοχές της Κρήτης σε ότι αφορά στην συγκέντρωση μινωικών αρχαιολογικών χώρων, με σημαντικότερους την Κνωσό, το Βαθύπετρο, τα Ανεμοσπήλια, το Φουρνί και τις Αρχάνες.</p> <p>Εξαιρετικής σημασίας κτίσματα που σχετίζονται με την οινική παράδοση της περιοχής είναι τα διαφόρων ειδών πατητήρια στους περισσότερους οικισμούς αλλά και τα διάφορα κτίσματα που σχετίζονται με παραδοσιακές παραγωγικές δραστηριότητες (πιεστήρια, νερόμυλοι, πέτρινα γεφύρια κλπ). Από τα σημαντικότερα μνημεία της περιοχής είναι τα τμήματα του βενετσιάνικου υδραγωγείου που οδηγούσε το νερό των πηγών της περιοχής των Αρχαίων στο Ηράκλειο.</p>	<p>Αναγνωρισιμότητα</p> <p>Αναρίθμητες τοποθεσίες της ευρύτερης περιοχής είναι συνδεδεμένες με μυθολογικά δεδομένα και θρύλους σύγχρονους και παλιότερους, αλλά η σημαντικότερη και από τις σημαντικότερες της Κρήτης είναι ο Γιούχτας. Σύμφωνα με μια παράδοση ο Γιούχτας είναι ένα από τα βουνά στα οποία φέρεται να θάφτηκε ο Δίας</p> <p>Αναλλοίωτος χαρακτήρας – αξιόλογη ποιότητα</p> <p>Εάν εξαιρεθούν οι αστικοποιημένες ζώνες της πόλης του Ηρακλείου, με τα γνωστά προβλήματα, στο σύνολο του το υπόλοιπο τοπίο κρίνεται ότι βρίσκεται σε φυσική/αρίστη κατάσταση με σημειακές υποβαθμισμένες περιοχές κυρίως στα νοτιοδυτικά του Γιούχτα και στο παραλιακό μέτωπο όπου δέχεται οικιστικές πιέσεις</p> <p>Ήδη αναγνωρισμένα προστατευόμενα στοιχεία</p> <p>Στο εσωτερικό της ενότητας υπάρχουν τρεις ζώνες του δικτύου Natura 2000 οι: GR4310002 Γιούχτας – Φαράγγι Αγίας Ειρήνης, GR4310003 Νήσος Δία και GR4310010 Όρος Γιούχτας.</p> <p>Επίσης, πολυπληθείς είναι οι κρηνηγένοι αρχαιολογικοί χώροι και τα μνημεία στην ενότητα. Ιδιαίτερα η Νήσος Δίας, το ιστορικό κέντρο Ηρακλείου, ο Διεθνούς σημασίας αρχαιολογικός χώρος της Κνωσού, η ευρύτερη περιοχή του Βαθύπετρου, η βορειοανατολική πλευρά του Γιούχτα, ο αρχαιολογικός χώρος του Προφήτη Ηλία είναι κρηνηγένοι αρχαιολογικές ζώνες.</p> <p>Στο εσωτερικό της ενότητας περιλαμβάνονται και τα Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους: ο Γιούχτας, η Αγία Ειρήνη, η Κνωσός, ο Προφήτης Ηλίας, Αμνισός, το Σπήλαιο Ειλειθυίας, το Βαθύπετρο</p> <p>Μοναδικότητα- σπανιότητα</p> <p>Στην ενότητα αναπτύσσονται σημαντικά τοπία, χαρακτηριστικότερα των οποίων είναι η νήσος Δίας, το βουνό Γιούχτας και το Φαράγγι Αγίας Ειρήνης. Η νήσος Δίας αποτελεί σημαντικό βιότοπο ενδημικών φυτικών ειδών και στενά εξαπλούμενων φυτών του νοτίου Αιγαίου. Έχουν περιγραφεί δύο στενοενδημικά φυτά αποκλειστικά της νήσου, ενώ αναμένεται ο τελικός κατάλογος. Το νησί αποτελεί έναν από τους σπουδαιότερους βιότοπους φωλιάσματος στο Αιγαίο του γερακιού Falco eleonora. Η μεσογειακή φώκια παρατηρείται συχνά γύρω από το νησί.</p> <p>Το φαράγγι Αγία Ειρήνη ξεκινά από τους Β πρόποδες του Γιούχτα και συνεχίζει με κατεύθυνση προς Β για να καταλήξει στο δρόμο Ηρακλείου - Κνωσού - Α. Αρχάνες όπου κλείνεται από πέτρινο υδραγωγείο με καμάρες</p>	<p>Ο Γιούχτας αποτελεί ορεινό τοπίο με βραχώδεις σχηματισμούς. Η περιοχή χαρακτηρίζεται από μεγάλη βιοποικιλότητα και παρουσία πολλών ενδημικών ειδών της Ελλάδας και της Κρήτης. Αποτελεί ένα «οικολογικό νησί» καθώς περιβάλλεται από εκτεταμένες καλλιέργειες, κυρίως αμπελιών και ελαιόδεντρων. Ο Γιούχτας θεωρείται μια Σημαντική Περιοχή για τα Πουλιά της Ευρωπαϊκής Ένωσης λόγω της παρουσίας μιας αποικίας όρνιων (Gyps fulvus). Προστατεύεται επίσης ως «Αρχαιολογικός Τόπος» και «Τοπίο Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους».</p> <p>Η αξία του τοπίου ως φυσικού πόρου</p> <p>Η αισθητική αξία της Νήσου Δίας κρίνεται ιδιαίτερα σημαντική. Το ανάγλυφο του νησιού με τους γεωμορφολογικούς σχηματισμούς της βραχώδους ακτής και τα χρώματα των πετρωμάτων δημιουργούν ένα μεγάλης αισθητικής αξίας τοπίο.</p> <p>Η περιοχή του Γιούχτα διαθέτει μεγάλη ποικιλία και αισθητική αξία με καλαίσθητα ανθρωπογενή στοιχεία και αξιόλογες διαδρομές σε σπάνιων τύπων τοπίου. Υπάρχει το Ε4 που διασχίζει την περιοχή από ανατολικά στα δυτικά, καθώς επίσης διαμορφωμένες διαδρομές στο σύνολο των μικρών φαραγγιών της περιοχής.</p> <p>Στόχοι ποιότητας. Αναγκαία μέτρα προστασίας και διαχείρισης</p> <p>Βασικός στόχος για την ενότητα είναι η ενοποίηση των ιστορικών τοπόσημων και του φυσικού τοπίου, μέσα από την ανάδειξη του άξονα «Ενετικό Λιμάνι – Παλαιά Πόλη/Τείχη – Κνωσός», με την εκπόνηση και την εφαρμογή Σχεδίου Ολοκληρωμένης Αστικής Παρέμβασης.</p> <p>Ειδικότερα για τη Νήσο Δίας βασικός στόχος είναι η διατήρηση της αισθητικής αξίας του τοπίου και της σημαντικής βιοποικιλότητας του. Θα πρέπει να ενισχυθούν και να ενταθούν οι ήδη σοβαρές προσπάθειες της Διεύθυνσης Δασών του Ηρακλείου στην κατεύθυνση της ορθής δασικής διαχείρισης της νήσου.</p> <p>Συνοδευτικούς στόχους αποτελούν η προώθηση ειδικών ηπιότερων μορφών τουρισμού και ο αποτελεσματικός έλεγχος των αστικών και βιομηχανικών αποβλήτων</p>
---	--	---

¹³ Αναθεώρηση και εξειδίκευση του ΠΠΧΣΑΑ Κρήτης. Στάδιο Β.1 - Τεύχος 9

Σχήμα 4 Παρουσίαση τοπίου ιδιαίτερης σημασίας Αστερούσια, Γόρτυνα



Αισθητικό και φυσικό κάλλος

Στην ενότητα αυτή συναντάμε Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους, περιοχές ενταγμένες στο δίκτυο Natura 2000 και πολυπληθείς θέσεις κηρυγμένων αρχαιολογικών χώρων. Ο χαρακτήρας των αρχαιολογικών καταλοίπων είναι κυρίως Μινωικά.

Πολιτισμικό περιβάλλον

Σημαντικοί παραδοσιακοί οικισμοί της περιοχής με ιδιαίτερα αρχιτεκτονικά χαρακτηριστικά είναι ο Αχεντριάς, η Εθιά, τα Καπετανιανά, η Μιαμού ο Λίσταρος στα ορεινά και ημιορεινά καθώς και ο παλιός πυρήνας του Λέντα. Τα Μάταλα στην δυτική ακτή είναι ο μοναδικός χαρακτηρισμένος παραδοσιακός οικισμός της περιοχής.

Πολλοί και σημαντικοί αρχαιολογικοί χώροι αναπτύσσονται σ' ολόκληρη την έκταση του βουνού. Σημαντικότερη είναι το ιερό του Ασκληπιού στον Λέντα, το ιερό Κορυφής του Κόφινα και οι συγκεντρώσεις Μινωικών εγκαταστάσεων στην περιοχή της Τρυπητής.

Τα Αστερούσια θεωρούνται το Άγιο Όρος της Κρήτης εξαιτίας των πολυάριθμων μοναστηριών και σκητών της περιοχής. Σημαντικότερα είναι το Αγιοφάραγγο, το Μάρτσαλο, οι μονές Οδηγήτριας, Απεζανών, Αγ. Νικήτα και Κουδουμά ,και πλήθος θρησκευτικών μνημείων σε πλήρη εγκατάλειψη.

Ο Πύργος του Ξωπατέρα στη Μονή Οδηγήτριας είναι ένα από τα σημαντικότερα μνημεία της νεώτερης κρητικής ιστορίας.

Αναγνωρισιμότητα

Πλήθος περιοχών και τοποθεσιών του ορεινού συγκροτήματος ταυτίζονται με μυθολογικά δεδομένα και τοπικούς θρύλους. Οι περιοχές που παρουσιάζουν αξιόλογες συγκεντρώσεις τουριστικών δραστηριοτήτων λόγω διεθνούς αναγνωρισιμότητας είναι η Φαιστός, τα Μάταλα και η περιοχή Λέντα.

Αναλλοίωτος χαρακτήρας – αξιόλογη ποιότητα

Στο σύνολο του, το τοπίο κρίνεται ότι βρίσκεται σε γενικά καλή κατάσταση με σημειακές αλλοιώσεις από κακές παρεμβάσεις του οδικού δικτύου στη νότια ακτή και στο παραλιακό μέτωπο όπου δέχεται οικιστικές πιέσεις.

Ειδικότερα η έντονη βόσκηση και οι φωτιές έχουν ήδη καταστρέψει μεγάλες εκτάσεις των Αστερουσίων και αυτές παραμένουν οι κύριες απειλές για την περιοχή μαζί με την κατασκευή δρόμων και τον τουρισμό.

Ήδη αναγνωρισμένα προστατευόμενα στοιχεία

Στο εσωτερικό της ενότητας υπάρχουν τέσσερις ζώνες του δικτύου Natura 2000 οι: GR4310004 Δυτικά Αστερούσια, GR4310005 Αστερούσια (Κόφινας), SPA 4310012 Εκβολή Γεροποτάμου Μεσσαράς και SPA 4310013 Αστερούσια Όρη (Κόφινας) Επίσης, υπάρχουν πολυπληθείς θέσεις κηρυγμένων αρχαιολογικών χώρων στην ενότητα: (ορεινοί, κατά μήκος της ακτής, στον Κάμπο της Μεσσαράς) από Γόρτυνα, Αγία Τριάδα, Φαιστό (χώρος Διεθνούς σημασίας), Μάταλα, Κομμό έως Λέντα, Τρυπητή, κλπ.

Στο εσωτερικό της ενότητας περιλαμβάνονται και τα Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους: Καλοί Λιμένες Πηγαϊδακίων, Άγιος Γιάννης Καμηλαρίου, Βώρος Πυργιωτίσσης, Αστερούσια Όρη - Κόφινας, Μάταλα, Σίβα, Σπήλαιο Καμαρών, Αγία Τριάδα Φαιστού, Φαιστός, Γόρτυς.

Τα Μάταλα είναι επίσης κηρυγμένος παραδοσιακός οικισμός.

Μοναδικότητα- σπανιότητα

Στην ενότητα διακρίνονται περιοχές με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά οι οποίες συγκροτούν δύο αναπτυξιακές υποενότητες: Υποενότητα Ανατολικών Αστερουσίων (Κόφινα – Γόρτυνας)/ Υποενότητα Δυτικών Αστερουσίων (Αγιοφάραγγο – εκβολές Γεροπόταμου – Φαιστός. Στις περιοχές αυτές (εντός η εκτός των προστατευόμενων περιοχών Natura 2000) αναπτύσσονται σημαντικά τοπία χαρακτηριστικότερα των οποίων είναι:Αστερούσια, Κόφινας. Η σημασία αυτής της περιοχής συνίσταται στα εξής: α) το όρος Κόφινας παρέχει θέσεις φωλιάσματος για μεγάλα αρπακτικά πουλιά, όπως ο πολύ σπάνιος Gypaetus barbatus. Στην περιοχή είναι παρόντα και άλλα ενδιαφέροντα αρπακτικά πουλιά, β) η παρουσία της μεσογειακής φώκιας στις θαλάσσιες σπηλιές, γ) στην περιοχή φιλοξενούνται ενδημικά και προστατευόμενα φυτικά είδη, δ) υπάρχουν επίσης ενδιαφέροντα ενδημικά σαλιγκάρια, ε) στο σύνολό της η περιοχή είναι αρχαιολογικής σημασίας, περιλαμβάνουσα πολύ ενδιαφέρουσες σπηλιές με προϊστορικά υπολείμματα, αρχαιολογικά ευρήματα και τέμπλα, βυζαντινά μοναστήρια κλπ. στ) από τα είδη χλωρίδας που έχουν καταγραφεί στην περιοχή, 7 προστατεύονται από την Ελληνική Νομοθεσία (Π.Δ. 67/81).

Γόρτυς. Τα ερείπια της αρχαίας Γόρτυνας κείται δυτικά και ανατολικά του ποταμού Λιθαίου (παραποτάμου του Γεροποτάμου) στο βορειοανατολικό τμήμα της πεδιάδας της Μεσσαράς, στους πρόποδες του Ψηλορείτη. Η Ακρόπολη της Γόρτυνας βρίσκεται σε λόφο πάνω από τη δυτική όχθη του ποταμού, ενώ τα Ελληνικά, Ρωμαϊκά και Βυζαντινά ερείπια εκτείνονται ανατολικά του ποταμού που σχηματίζει φαράγγι με απότομες πλευρές. Η Ακρόπολη δεσπόζει πάνω από τον κάμπο της Μεσσαράς και η θέα φθάνει ως τις βόρειες κλιτύς των Αστερουσίων.

Δυτικά Αστερούσια (από Αγιοφάραγγο έως Κόκκινο Πύργο). Η περιοχή φθάνει ως τον Κόκκινο Πύργο, περιλαμβάνοντας τα δύο τρίτα της ακτογραμμής του κόλπου της Μεσσαράς. Τα φαράγγια παρουσιάζουν συνεχείς αλλαγές τοπίου ιδιαίτερα το Αγιοφάραγγο. Υπάρχουν εντυπωσιακοί κρημνοί και βράχοι. Υπάρχει μεγάλη ποικιλία από μικρές φυτοκοινότητες. Ανάμεσα τους υπάρχουν συστάδες με Nerium oleander, μια μικρή συστάδα Phoenix theophrastii στην περιοχή του Μάρισαλου, ένα μικρό δάσος με Juniperus phoenicea, μακκία Oleo - Ceratonia και φρύγανα. Η χλωρίδα συνιστάται από πολλά ενδημικά είδη. Η πανίδα περιλαμβάνει επίσης αμφίβια και ερπετά, καθώς και θηλαστικά προστατευόμενα από τη Συνθήκη της Βέρνης. Υπάρχουν επίσης ενδημικά ασπόνδυλα κάποια από τα οποία τοπικά ενδημικά. Από τα είδη που έχουν παρατηρηθεί 3 είδη φυτών, 2 είδη αμφιβίων, 4 είδη ερπετών και δύο είδη θηλαστικών προστατεύονται από την Ελληνική Νομοθεσία (Π.Δ. 67/81).

Η Φαιστός, τόπος Διεθνούς σημασίας, δεσπόζει πάνω από την πεδιάδα της Μεσσαράς και η θέα είναι ελεύθερη ως τις νότιες κλιτύς του Ψηλορείτη. Στη βάση του υψώματος ρέει ο Γεροπόταμος. Το ύψωμα έχει κλίση από τα Δ προς τα Α και στο ανατολικό άκρο βρίσκεται το μινωικό ανάκτορο.

Ο αρχαιολογικός χώρος της Αγίας Τριάδας, βρίσκεται στο δυτικό άκρο του επιμήκους υψώματος που εκτείνεται από τα Δ προς τα Α, όπου βρίσκεται και η Φαιστός. Στους πρόποδες του υψώματος ρέει ο Γεροπόταμος, οι όχθες του οποίου καλύπτονται από πυκνή παρόχθια βλάστηση με πλατάνια. Απρόσκοπτη θέα προς τον κόλπο και την πεδιάδα της Μεσσαράς καθώς και τις νότιες κλιτύς του Ψηλορείτη.

Άλλα σημαντικά τοπία της ενότητας είναι:

Η Εκβολή Γεροποτάμου Μεσσαράς. Ένα δέλτα ποταμού στη νότια Κρήτη με αμμώδες έδαφος και θαμνώδη βλάστηση. Αποτελεί σημαντική περιοχή για πουλιά, όπως το Plegadis falcinellus. Ο Βώρος Πυργιωτίσσης. Παραδοσιακός οικισμός κτισμένος στη ράχη ενός λόφου

πάνω από την πεδιάδα της Μεσσαράς με αξιόλογα παραδοσιακά κτίσματα. Περιβάλλεται από ελαιώνες, οπωρώνες και άλλες καλλιέργειες. Ο Σίβας. Οικισμός κτισμένος σε ένα πλάτωμα ανάμεσα σε δύο λόφους κατάφυτων με ελιές στα νότια της πεδιάδας Μεσσαράς. Από μακριά η εικόνα του οικισμού εναρμονίζεται πλήρως με το καλλιεργημένο τοπίο. Το Σπήλαιο Καμαρών. Το σπήλαιο των Καμαρών βρίσκεται στη νότια πλευρά του Ψηλορείτη σε υψόμετρο 1500 m. Λίγο πάνω από το χωριό Καμάρες η πλαγιά είναι κατάφυτη με αραιά κυπαρίσσια και θαμνώδη πουρνάρια. Σε μεγαλύτερο υψόμετρο τα κυπαρίσσια αραιώνουν και το μονοπάτι περνά μέσα από ένα δάσος από μεγάλα πουρνάρια. Στη διαδρομή υπάρχουν μια σειρά από πηγές, το νερό των οποίων διοχετεύεται με σωλήνα στο χωριό Καμάρες. Πάνω από τα 1200 m η βλάστηση αραιώνει και γίνεται θαμνώδης. Το σπήλαιο περιβάλλεται από εντυπωσιακούς βραχώδεις σχηματισμούς.

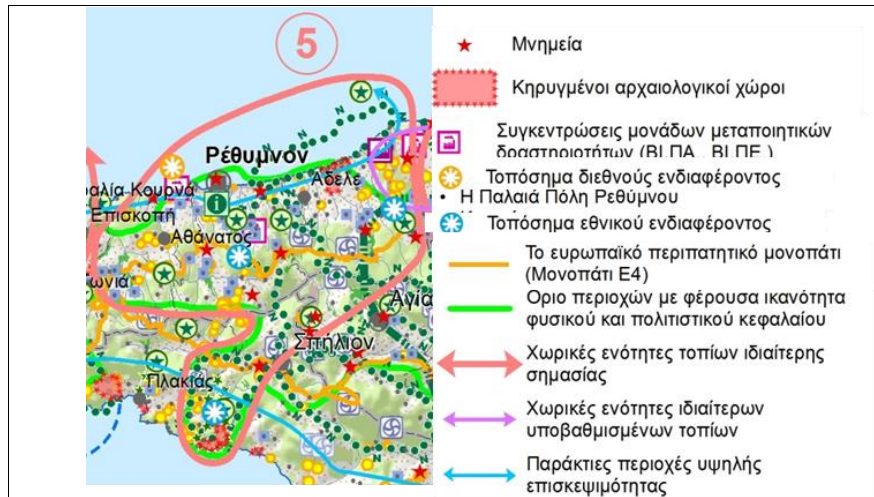
Η αξία του τοπίου ως φυσικού πόρου

Η αισθητική αξία της περιοχής οφείλεται στη μορφολογία της. Η όλη έκταση των Αστερουσίων είναι ένα Φυσικό τοπίο ομορφιάς με εναλλαγή τοπίων. Αισθητική αξία έχουν τα μικρά καλλιεργημένα οροπέδια που σχηματίζονται στα ανατολικά του Κόφινα, με τα μικρά μισοεγκαταλειμμένα χωριά (Πλατανιάς, Παρανύφη, Πруνιας). Η πανοραμική θέα, λόγω της δεσπόζουσας θέσης της Ακρόπολης της αρχαίας Γόρτυνας στον κάμπο της Μεσσαράς, αποτελεί το στοιχείο της αντιληπτικής αξίας του τόπου. Στα Δυτικά Αστερούσια, τα φαράγγια έχουν μεγάλη αισθητική αξία και παρουσιάζουν εναλλαγή διαφορετικών τοπίων με μεγάλη ποικιλία φυτών και ζώων. Στη Φαιστό συναντάμε ενδιαφέροντα φυσικά, οικολογικά και γεωμορφολογικά στοιχεία. Η πανοραμική θέα αποτελεί επίσης, στοιχείο της αντιληπτικής αξίας του τόπου, όπως και για τον αρχαιολογικό χώρο της Αγίας Τριάδας, στο ανατολικό άκρο του υψώματος της Φαιστού. Ο Βώρος Πυργιωτίσσης και ο Σίβας, Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους, έχουν αξιόλογα παραδοσιακά κτίσματα και ενσωματώνονται στο καλλιεργημένο τοπίο της Μεσσαράς.

Στόχοι ποιότητας. Αναγκαία μέτρα προστασίας και διαχείρισης

Στη βάση της διάκρισης των δύο αναπτυξιακών υποενοτήτων Ανατολικών Αστερουσίων (Κόφινα – Γόρτυνας) και Δυτικών Αστερουσίων (Αγιοφάραγγο – εκβολές Γεροπόταμου – Φαιστός) διακρίνονται και οι στόχοι ποιότητας τοπίου. Έτσι έχουμε για τα Ανατολικά Αστερούσια στόχους ποιότητας για το τοπίο, που αφορούν στην προστασία των φυσικών, οικολογικών και γεωμορφολογικών στοιχείων, ειδικά αυτών στις νότιες πλαγιές όπου δημιουργούνται αναρίθμητα μικρά φαράγγια. Απαιτείται επίσης να αναταχθούν οι σημαντικές αλλοιώσεις οι οποίες οφείλονται κυρίως στην ανεξέλεγκτη διάνοιξη κτηνοτροφικών δρόμων και στην αυθαίρετη κατασκευή εγκαταστάσεων, που υποστηρίζουν την κτηνοτροφική δραστηριότητα, με υπερβόσκηση σ' ολόκληρη την ορεινή περιοχή. Η έκταση και η ποσότητα των αλλοιώσεων κρίνονται ελέγξιμες και αναστρέψιμες στην βάση κάποιων οργανωμένων παρεμβάσεων. Χρηζουν ανάδειξης και προστασίας οι παραδοσιακοί οικισμοί της περιοχής (Αχεντριάς, Εθιά, Καπετανιανά, Μιαμού, Λίσταρος στα ορεινά και ημιορεινά καθώς και ο παλιός πυρήνας του Λέντα) με ιδιαίτερα αρχιτεκτονικά χαρακτηριστικά, καθώς και ο μεγάλος αριθμός των αρχαιολογικών χώρων, που συναντώνται σε ολόκληρη την έκταση του βουνού. Στα Δυτικά Αστερούσια οι στόχοι ποιότητας τοπίου αφορούν κυρίως δύο τύπους τοπίου, το πρώτο βραχώδες με κρημνούς και φαράγγια, ενώ το δεύτερο περικλείει μια αμμώδη παραλία και την εκβολή του Γεροποτάμου. Στα φαράγγια οι δραστηριότητες της τουριστικής ανάπτυξης, της παράνομης ανοικοδόμησης, της υπερβόσκησης, της λαθροθηρίας και της παράνομης αλιείας είναι οι κύριες αιτίες, που καθιστούν τρωτή την περιοχή. Η έντονη τουριστική ανάπτυξη, η παράνομη δόμηση και το παράνομο κυνήγι αποτελούν τις κυριότερες απειλές και για το Δέλτα του Γεροποτάμου. Στους παραδοσιακούς οικισμούς, Βώρος και Σίβα με πολλά αξιόλογα παραδοσιακά κτίσματα καταγράφεται και θα πρέπει να αντιμετωπιστεί η σημαντική οπτική όχληση από νεότερα ακαλαίσθητα κτίσματα.

Σχήμα.5 Παρουσίαση τοπίου ιδιαίτερης σημασίας Ρέθυμνο και περιβάλλουσα περιοχή



Αισθητικό και φυσικό κάλλος

Στην ενότητα αυτή συναντάμε τοπία ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, περιοχές ενταγμένες στο δίκτυο Natura 2000 και πολυπληθείς θέσεις κρηρυγμένων αρχαιολογικών χώρων. Κύριος χαρακτήρας των ιστορικών και αρχαιολογικών καταλοίπων είναι Ενετικά και Ελληνικά. Σημαντικός είναι ο αριθμός των κρηρυγμένων παραδοσιακών οικισμών.

Πολιτισμικό περιβάλλον

Εντός της ενότητας για την καλύτερη προσέγγιση και ανάδειξη εκτός των κοινών χαρακτηριστικών και αυτών των κυρίαρχων, διακρίνουμε δύο υποενότητες αυτή των βορείων οικισμών και αυτή των νοτίων οικισμών-Κουρταλιώτικο Φαράγγι-Μονή Πρέβελη.

Η υποενότητα βορείων οικισμών αναπτύσσεται σε κλίσεις που καταλήγουν στην θάλασσα και είναι προσανατολισμένες στον Βορρά.

Στην υποενόττητα συναντάμε πλήθος παραδοσιακών οικισμών με σημαντικά τμήματά τους να βρίσκονται στη φάση της εγκατάλειψης αλλά όμως συνεχίζουν να είναι ζωντανοί οικισμοί. Έχουν διατηρήσει αξιόλογα οικιστικά χαρακτηριστικά με σημαντικότερους όλων τον Μαρουλά και το Χρωμοναστήρι.

Σημαντικοί αρχαιολογικοί χώροι στην υποενότητα, είναι η αρχαία Ελεούθερνα, το Φαράγγι Πατσού, η Ενετική πόλη Ρεθύμνου, η Μονή Αρκαδίου αλλά και πλήθος άλλων ιστορικών μονών (Αγ. Ειρήνης) και εκκλησίες Βυζαντινής περιόδου. Υπάρχουν επίσης σημαντικά ιστορικά μνημεία και κτήρια όπως η Φορτέτσα του Ρεθύμνου, σημαντικά κτήρια στην παλιά πόλη, οι πύργοι του Μαρουλά και πλήθος κτηρίων εντός των παραδοσιακών (ενετικών) οικισμών.

Η υποενόχτητα νοτίων οικισμών αναπτύσσεται στην περιοχή γύρω από το Κουρταλιώτικο Φαράγγι με κλίσεις που καταλήγουν στην θάλασσα, στα νότια του και είναι προσανατολισμένες στον νότο αλλά και με ημιορεινές περιοχές στα βόρεια της εισόδου του φαραγγιού, που δεν έχουν θέα στην θάλασσα. Περιοχή με σημαντικό Φυσικό πλούτο. Περιοχή Natura 2000 το μεγαλύτερο μέρος της υποενόχτητας, ΤΙΦΚ το Κουρταλιώτικο φαράγγι και το ποτάμι μέχρι την θάλασσα, το Φοινικόδασος στην Πρέβελη και ο βιότοπος (Corine) η νότια παραθαλάσσια περιοχή.

Αναγνωρισιμότητα

Κύριο χαρακτηριστικό για το σύνολο της ενότητας είναι το πλούσιο πολιτισμικό της περιβάλλον, με αρχαιολογικούς χώρους και ιστορικά μνημεία διεθνούς και εθνικής σημασίας, όπως η Φορτέτσα του Ρεθύμνου και η παλιά πόλη Ρεθύμνου, η Μονή Αρκαδίου και η Μονή Πρέβελης, η αρχαία Ελεύθερνα, ενώ οι πλειοψηφία των οικισμών αναφέρεται στον τουρισμό.

Αναλλοίωτος χαρακτήρας – αξιόλογη ποιότητα

Στην υποενότητα βορειών οικισμών, η τουριστική ανάπτυξη έχει δημιουργήσει σημαντικές αλλοιώσεις στο οικιστικό τοπίο αλλά και στον κοινωνικό ιστό. Στο εναπομείναν φυσικό τοπίο δεν παρατηρούνται ιδιαίτερες αλλοιώσεις. Οι πολιτιστικοί πόροι σε καθεστώς προστασίας, είναι στην πλειοψηφία τους σε καλή κατάσταση όχι όμως και οι υπόλοιποι.

Στην υποενότητα νοτιών οικισμών, η κατάσταση του τόπου κρίνεται ικανοποιητική σε γενικές γραμμές. Σε ορισμένες περιοχές είναι φυσική/αρίστη. Ελάχιστες αλλοιώσεις τοπίου και αυτές αναστρέψιμες. Οι κτηνοτροφικές δραστηριότητες και η τουριστική ανάπτυξη έχουν δημιουργήσει μικρές αλλοιώσεις στο οικιστικό τοπίο. Οι πολιτιστικοί πόροι που προστατεύονται είναι στην πλειοψηφία τους σε καλή κατάσταση.

Ήδη αναγνωρισμένα προστατευόμενα στοιχεία

Στο εσωτερικό του συνόλου της ενότητας υπάρχουν τρεις ζώνες του δικτύου Natura 2000 οι: GR433003 και SPA 4330007 Κουρταλιώτικο Φαράγγι-Μονή Πρεβέλη- ευρύτερη περιοχή, SPA 4330008 Πρασινάο Φαράγγι, GR433003Πρασινάο Φαράγγι- Πατσός-Σφακορύακο Ρέμα-Παραλία Ρεθύμνου και εκβολή Γεροπόταμου-Ακρωτηρί Λιανός Κάβος-Περιβόλια.

Πολυπληθείς είναι οι κρηγυμένοι αρχαιολογικοί χώροι και μεταξύ αυτών η Παλαιά Πόλη Ρεθύμνου -Τοπίο Διεθνούς Σημασίας, η Αρχαία Ελεύθερνα, η Αρχαία Λάππα, το Νεκροταφείο των Αρμένων, ο χώρος της Μονής Πρέβελης-Τοπίο Εθνικής Σημασίας.

Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους έχουν χαρακτηριστεί τα: Σπήλαιο Γερανίου, Άνω Βαλσαμόνερο, Μονή Πρέβελη, Κουρταλιώτικο Φαράγγι, Φαράγγι Πετρέ, Μαρουλάς, η Ελεούθερνα και Χρωμομοναστήρι.

Οι κηρυγμένοι παραδοσιακοί οικισμοί συνιστούν σύνολο εθνικής σημασίας με δύο διακριτές ομάδες οικισμών: την ομάδα Αργυρούπολης: Επισκοπή, Αρχοντική, Αργυρούπολη, Κάτω Πόρος, Ζουρίδι, Άγιος Κωνσταντίνος, Ρούστικα, Μούντρος και την ομάδα Ρεθύμνου: Βεδέροι, Πρινές, Ατσιπόπουλο, Γάλλος, Μικρό Μετόχι, Αγία Ειρήνη, Ρουσσοσίτι, Μύλοι, Καπεδιανά, Χρωμομοναστήρι, Πρασές, Κάστελος, Αρμένιοι, Άγιος Γεώργιος, Αμπελάκι, Καρέ, Μαρουλάς, Κυριάνα, Αμνάτος, Καψαϊανά, Πίκρη, Βιρανεπισκοπή. Εντός των οικισμών συναντάται μεγάλος αριθμός από τοιχογραφημένες Βυζαντινές και Μεταβυζαντινές εκκλησίες

Μοναδικότητα- σπανιότητα

Το μεγαλύτερο βόρειο παραλιακό τμήμα της ενότητας ανήκει στα όρια περιοχής Natura κυρίως για την προστασία της *Caretta caretta* και της *Monachus monachus* όπως και για τα δυο φαράγγια με κατεύθυνση από τον βορρά προς το νότο. Δυο περιοχές χαρακτηρίζονται ως ΤΙΦΚ.

Το μεγαλύτερο τμήμα της υποενότητας νοτίων οικισμών, ανήκει στα όρια περιοχής Natura του Κουρταλιώτικου Φαραγγιού, με κατεύθυνση από βορρά προς νότο. Οι περιοχές γύρω από το Φαράγγι και ειδικά στα νότια του (Πρέβελη) χαρακτηρίζονται ως ΤΙΦΚ και η νότια παραθαλάσσια ζώνη είναι

βιότοπος Corine. Επίσης στην έξοδο του Κουρταλιώτικου Φαραγγιού συναντάμε το δεύτερο αυτοφυές φοινικόδασος της Κρήτης, μετά το Βάι, με φοίνικες του Θεόφραστου.

Η αξία του τοπίου ως φυσικού πόρου

Ενδιαφέροντα πολιτιστικά, φυσικά, οικολογικά και γεωμορφολογικά στοιχεία συνθέτουν την αισθητική αξία του τοπίου για το σύνολο της ενότητας. Ειδικότερα στην υποενότητα των βορείων οικισμών εντοπίζονται πανοραμικές θέες προς το Κρητικό Πέλαγος και ενδιαφέρουσες διαδρομές σε σπάνιο τύπο τοπίου, ενώ αντίστοιχες θέες προς το Λιβικό Πέλαγος έχουμε στην υποενότητα νοτίων οικισμών.

Στόχοι ποιότητας. Αναγκαία μέτρα προστασίας και διαχείρισης

Τα σημαντικότερα προβλήματα στο σύνολο της ενότητας, εντοπίζονται στο οικιστικό τοπίο. Αφενός στην οικιστική περιοχή του Ρεθύμνου εκτός της παλαιάς πόλης και αφετέρου στους παραδοσιακούς οικισμούς της υποενότητας βορειών οικισμών, οι αλλοιώσεις είναι σημαντικές και απαιτούνται άμεσα μέτρα για την ανάταξη τους. Κύριοι στόχοι ποιότητας επομένως είναι, αφενός η ποιοτικά αρτιότερη σύνταξη και εμφάνιση του οικιστικού τοπίου και αφετέρου η ένταξή του στο ευρύτερο φυσικό τοπίο σε οριακές περιοχές τόσο των παραδοσιακών οικισμών όσο και της εκτός σχεδίου δόμησης. Οι ποιοτικοί αυτοί στόχοι που αφορούν κυρίως στην βόρεια υποενότητα, όσων αφορά στους οικισμούς και την εκτός σχεδίου δόμηση αφορούν αρκετά και στην νότια αντίστοιχη.

Οι στόχοι ποιότητας για το φυσικό περιβάλλον αναφέρονται κυρίως στην απόδοση καθαρότερων υδάτων στη θάλασσα αλλά και ρεμάτων τα οποία την τροφοδοτούν. Αιτίες της ρύπανσης των υδάτων είναι η οικιστική και τουριστική χρήση κυρίως στις εκτός σχεδίου περιοχές. Στις παρυφές της ενότητας το φαινόμενο της ρύπανσης είναι εντονότερο καθώς κτηνοτροφικές μονάδες μεγάλης ή μικρότερης κλίμακας ρυπαίνουν τον υδροφόρο ορίζοντα με τελικούς αποδέκτες την θάλασσα και τα ρέματα.

Ειδικότερα στη νότια υποενοότητα (Κουρταλιώτικο φαράγγι – Πρέβελη) οι στόχοι ποιότητας στο φυσικό τοπίο αναφέρονται στην απόδοση καθαρότερων ρεμάτων και λιγότερων καμένων εκτάσεων. Επίσης απειλή για το τοπίο αποτελούν οι οχλούσες τουριστικές δραστηριότητες ειδικά στην παραλία Πρέβελης, όπως και η ακατάλληλη αναδάσωση.

Σχήμα 6 Παρουσίαση τοπίου ιδιαίτερης σημασίας Μυλοπόταμος, Ίδη

Αναλλοίωτος χαρακτήρας – αξιόλογη ποιότητα

Στην υποενότητα Μυλοπόταμου, Η ένταση στην αγροτική παραγωγή καθώς και η λειτουργία μεγάλης μονάδας χοιροτροφείου και τυποποίησης κρέατος, έχουν σαν αποτέλεσμα την ρύπανση του υδροφόρου ορίζοντα και κατ’ επέκταση των ρεμάτων και του θαλάσσιου χώρου.

Στο εναπομείναν φυσικό τοπίο δεν παρατηρούνται ιδιαίτερες αλλοιώσεις. Οι πολιτιστικοί πόροι σε καθεστώς προστασίας, είναι στην πλειοψηφία τους σε καλή κατάσταση όχι όμως και οι υπόλοιποι.

Στην υποενότητα Ίδης, η κατάσταση του τόπου κρίνεται ικανοποιητική σε γενικές γραμμές. Σε ορισμένες περιοχές είναι φυσική/αρίστη. Ελάχιστες αλλοιώσεις τοπίου και αυτές αναστρέψιμες. Οι κτηνοτροφικές δραστηριότητες και η τουριστική ανάπτυξη έχουν δημιουργήσει μικρές αλλοιώσεις στο οικιστικό τοπίο. Οι πολιτιστικοί πόροι που προστατεύονται είναι στην πλειοψηφία τους σε καλή κατάσταση.

Ήδη αναγνωρισμένα προστατευόμενα στοιχεία

Στο εσωτερικό του συνόλου της ενότητας υπάρχει τμήμα της ζώνης του δικτύου Natura 2000 με κωδικό GR433009 – Όρος Ψηλορείτης, ενώ σχεδόν ολόκληρη η ενότητα βρίσκεται εντός του ορίου του Γεωπάρκου του Ψηλορείτη.

Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους έχουν χαρακτηριστεί ο Αξός, το Σπήλαιο Μελιδονίου, το Ιδαίον Άντρο.

Σημαντικοί είναι οι κηρυγμένοι αρχαιολογικοί χώροι όπως ο Αξός και η Ζώμινθος, τοπία εθνικής σημασίας. Ο κύριος χαρακτήρας των αρχαιολογικών καταλοίπων είναι ελληνικά.

Οι κηρυγμένοι παραδοσιακοί οικισμοί στο σύνολο της ενότητας είναι οι: Αλφά, Καλλέργος, Βεργιανά, Πλευριανά, Λαγκά, Μαραγαρίτες, Άνω Τρίποδο, Κάτω Τρίποδο, Δάφνη, Μελιδόνι, Σκεπαστή, Κρασούνας, Αβδελάς, Άγιος Μάμας, Καστρί, Αβδανίτες, Δαμαβόλος, Δαφνέδες, Καλαμάς, Καλανδορέ, Γαράζο, Μουρτζανά, Ομάλα. Συχνά συναντάμε τοιχογραφημένες εκκλησιές εντός των οικισμών.

Μοναδικότητα- σπανιότητα

Η υποενότητα Μυλοπόταμου είναι μια περιοχή με σημαντικό πολιτισμικό πλούτο, με πλήθος παραδοσιακών οικισμών, με πολλά Βυζαντινά και μεσαιωνικά μνημεία μικρής κλίμακας.

Η υποενότητα Ίδης είναι μια περιοχή με σημαντικό φυσικό πλούτο βρίσκεται σε ζώνη περιοχής Natura 2000 ενώ ΤΙΦΚ είναι το οροπέδιο της Νίδας, ο Αξός, το Ιδαίον Άντρον και βιότοπος (Corine) τμήματα της ψηλότερης περιοχής.

Η αξία του τοπίου ως φυσικού πόρου

Στην υποενότητα Μυλοπόταμου η αισθητική αξία του τοπίου αποδίδεται στα ενδιαφέροντα πολιτιστικά και φυσικά στοιχεία, αλλά και στις θέες προς το Κρητικό πέλαγος καθώς και στις ενδιαφέρουσες διαδρομές ανάμεσα στους παραδοσιακούς οικισμούς. Υπάρχει έντονη βλάστηση με πολλά νερά καθώς αναπτύσσεται στους πρόποδες του Ψηλορείτη.

Η αισθητική αξία του τοπίου της υποενότητας Ίδης αποδίδεται στα ενδιαφέροντα φυσικά, οικολογικά, γεωμορφολογικά και πολιτιστικά στοιχεία. Εντοπίζονται πανοραμικές θέες προς το Κρητικό και το Λιβυκό Πέλαγος και ενδιαφέρουσες διαδρομές σε σπάνιο τύπο τοπίου.

Στόχοι ποιότητας. Αναγκαία μέτρα προστασίας και διαχείρισης

Στην υποενότητα Μυλοπόταμου, τα σημαντικότερα προβλήματα εντοπίζονται στο οικιστικό τοπίο. Αφενός στην οικιστική ανάπτυξη στις εκτός σχεδίου και εκτός ορίου οικισμών περιοχές, αφετέρου στους παραδοσιακούς οικισμούς. Οι αλλοιώσεις είναι σημαντικές και απαιτούνται άμεσα μέτρα για την ανάταξη τους.

Κύριοι στόχοι ποιότητας επομένως είναι, αφενός η ποιοτικά αρτιότερη σύνταξη και εμφάνιση του οικιστικού τοπίου και αφετέρου η ένταξή του στο ευρύτερο φυσικό τοπίο σε οριακές περιοχές τόσο των παραδοσιακών οικισμών όσο και της εκτός σχεδίου δόμησης.

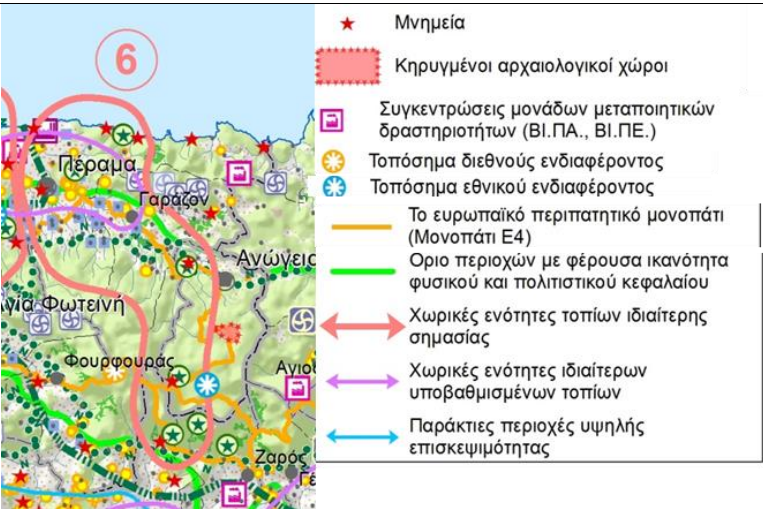
Το φυσικό τοπίο αντιμετωπίζει τα προβλήματα τα συναφή με την αγροτική ανάπτυξη και την εκτός σχεδίου δόμηση.

Παρατηρείται ρύπανση της θάλασσας και των ρεμάτων από την γεωργία και κυρίως την κτηνοτροφία. Η κτηνοτροφική δραστηριότητα δεν εκσυγχρονίζεται ανάλογα με την αποδοτικότητά της, με αποτέλεσμα να δημιουργείται πρόβλημα διαχείρισης των αποβλήτων των μονάδων, μάλιστα σε περιοχή όπου συνυπάρχουν οικισμοί, ξενοδοχεία και οικίες και προστατευόμενα τοπία.

Οι στόχοι ποιότητας για το φυσικό περιβάλλον αναφέρονται κυρίως στην απόδοση καθαρότερων υδάτων στη θάλασσα αλλά και ρεμάτων τα οποία την τροφοδοτούν.

Στη υποενότητα Ίδης, η κατάσταση του τόπου κρίνεται ικανοποιητική σε γενικές γραμμές. Σε ορισμένες περιοχές είναι φυσική/αρίστη. Ελάχιστες αλλοιώσεις τοπίου και αυτές αναστρέψιμες. Οι κτηνοτροφικές δραστηριότητες έχουν δημιουργήσει μικρές αλλοιώσεις στο οικιστικό τοπίο. Παρατηρείται ρύπανση των ρεμάτων από τις κτηνοτροφικές δραστηριότητες. Οι πολιτιστικοί πόροι που προστατεύονται είναι στην πλειοψηφία τους σε καλή κατάσταση.

Οι στόχοι ποιότητας για την υποενότητα Ίδης είναι σχετικοί με το φυσικό περιβάλλον και αναφέρονται στην απόδοση καθαρότερων ρεμάτων και λιγότερων καμένων εκτάσεων.



Αισθητικό και φυσικό κάλλος

Στην ενότητα αυτή συναντάμε τοπία ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, σημαντικές θέσεις κηρυγμένων αρχαιολογικών χώρων που αποτελούν και τοπία εθνικής σημασίας, κηρυγμένους παραδοσιακούς οικισμούς, ενώ σχεδόν ολόκληρη η ενότητα περιλαμβάνεται στο όριο του Γεωπάρκου του Ψηλορείτη.

Πολιτισμικό περιβάλλον

Εντός της ενότητας για την καλύτερη προσέγγιση και ανάδειξη εκτός των κοινών χαρακτηριστικών και αυτών των κυρίαρχων, διακρίνουμε δύο υποενότητες: του Μυλοπόταμου και της Ίδης

Η υποενότητα Μυλοπόταμου αναπτύσσεται σε χαμηλές κλίσεις, με αγροτικό τοπίο, με ελαιώνες και διάσπαρτα ίχνη ενετικών εγκαταστάσεων.

Στην υποενότητα συναντάμε πλήθος παραδοσιακών οικισμών με σημαντικά τμήματά τους να βρίσκονται στη φάση της εγκατάλειψης αλλά όμως συνεχίζουν να είναι ζωντανοί οικισμοί. Έχουν διατηρήσει αξιόλογα οικιστικά χαρακτηριστικά. Υπάρχει επίσης σημαντικός αριθμός μικρών Βυζαντινών εκκλησιών.


Η υποενότητα Ίδης αναπτύσσεται γύρω από τον δυναμικό οικισμό Ανώγεια και έχει σημείο αναφοράς τον Ψηλορείτη, με έντονες κλίσεις στις υπώρειες που καταλήγουν σους πρόποδες του βουνού. Υπάρχουν παραδοσιακοί οικισμοί μη χαρακτηρισμένοι και ιδιαίτερης αξίας αρχαιολογικοί χώροι, το Ιδαίον Άντρον, η Ζώμινθος, η και η Αξός.

Αναγνωρισιμότητα

Αναπτύσσονται πολλές ειδικές τουριστικές δραστηριότητες όπως ορειβασία, περιηγήσεις στην ενδοχώρα για πεζοπορίες και ποδήλατα με κέντρο αναφοράς τα Ανώγεια, το οροπέδιο της Νίδας και τον Ψηλορείτη.

Ειδικότερα το Ιδαίον Άντρον έχει σημαντική μυθολογική και πολιτισμική αξία καθώς ήταν το σπήλαιο όπου, σύμφωνα με το μύθο, μεγάλωσε ο Δίας.

Σχήμα 7 Παρουσίαση τοπίου ιδιαίτερης σημασίας Χανιά, Ακρωτήρι, Βάμμος¹⁴

<div data-bbox="139 231 1127 735"></div> <div data-bbox="468 772 810 804"><p>Αισθητικό και φυσικό κάλλος</p></div> <div data-bbox="92 808 1187 972"><p>Στην ενότητα αυτή συναντάμε Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους, περιοχές ενταγμένες στο δίκτυο Natura 2000 κυρίως στην παράλια ζώνη και πολυπληθείς θέσεις κηρυγμένων αρχαιολογικών χώρων. Κύριος χαρακτήρας των ιστορικών και αρχαιολογικών καταλοίπων είναι Ενετικά και Ελληνικά. Υπάρχουν αρκετοί παραδοσιακοί οικισμοί σε μέτρια κατάσταση εκ των οποίων δύο είναι κηρυγμένοι.</p></div> <div data-bbox="498 976 780 1005"><p>Πολιτισμικό περιβάλλον</p></div> <div data-bbox="92 1010 1187 1644"><p>Εντός της ενότητας για την καλύτερη προσέγγιση και ανάδειξη εκτός των κοινών χαρακτηριστικών και αυτών των κυρίαρχων, διακρίνουμε δύο υποενότητες αυτή των παράλιων οικισμών και αυτή των μεσόγειων – ημιορεινών οικισμών.</p><p>Η υποενότητα παράλιων οικισμών αναπτύσσεται σε χαμηλές κλίσεις με θέα στη θάλασσα, με ελαιώνες, κηπευτικά και πορτοκαλέωνες. Περιοχή με σημαντικό φυσικό πλούτο και την παλαιά πόλη των Χανίων, Τοπίο Διεθνούς Σημασίας, με ιδιαίτερη πολιτισμική αξία. Σημαντικοί αρχαιολογικοί χώροι επίσης βρίσκονται σε ολόκληρη την υποενότητα, όπως τα Άπτερα, το Μαράθι, ο Αλικιανός, ο μινωικός οικισμός Ψαθί.</p><p>Ειδικότερα στην περιοχή Ακρωτηρίου σημαντικά αξιοθέατα αποτελούν τα Μοναστήρια : Γκουβερνέτου, Αγίας Τριάδας Τσαγκαρόλων, Αγίου Ιωάννου Ελεήμονος που αποτελούν και Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους, καθώς επίσης και τα σημαντικά Σπήλαια: Λέρα στα Κουνουπιδιανά , «Αρκούδα» ή «Αρκουδιώτισσα» στην περιοχή Μονής Γκουβερνέτου, «Μετόχι Παναγίας Περβολίτσας» στο Μουζουρά κ.α</p><p>Η υποενότητα μεσόγειων-ημιορεινών οικισμών αναπτύσσεται στα νότια των παράλιων οικισμών, σε μεσόγειες περιοχές χωρίς ιδιαίτερα έντονη οικιστική και τουριστική ανάπτυξη. Υπάρχουν παραδοσιακοί οικισμοί μη χαρακτηρισμένοι και δύο κηρυγμένοι η Κάστελος και η Φυλακή. Σημαντικοί αρχαιολογικοί χώροι ο Νεροκούρος, που είναι και ΤΙΦΚ, ο Κάστελος Βαρυπέτρου, ο αρχαίος οικισμός (ίσως Κόριον) στη θέση Μετόχι Κάβαλος. Επίσης συναντάμε σημαντικά ιστορικά μνημεία και σημαντικά κτήρια.</p></div>	<div data-bbox="1537 266 1757 296"><p>Αναγνωρισιμότητα</p></div> <div data-bbox="1216 300 2074 497"><p>Κύριο χαρακτηριστικό για το σύνολο της ενότητας είναι το πλούσιο πολιτισμικό της περιβάλλον, με αρχαιολογικούς χώρους και ιστορικά μνημεία διεθνούς και εθνικής σημασίας, όπως η εντός των τειχών παλιά πόλη Χανίων και οι Μονές Αγ. Ιωάννου Γκουβερνέτου και Αγ. Τριάδος Τσαγκαρόλων, ενώ οι πλειοψηφία των οικισμών αναφέρεται στον τουρισμό.</p></div> <div data-bbox="1374 535 1914 564"><p>Αναλλοίωτος χαρακτήρας – αξιόλογη ποιότητα</p></div> <div data-bbox="1216 569 2074 766"><p>Η τουριστική ανάπτυξη έχει δημιουργήσει σημαντικές αλλοιώσεις στο οικιστικό τοπίο κυρίως στους παράλιους οικισμούς. Στο εναπομείναν φυσικό τοπίο δεν παρατηρούνται ιδιαίτερες αλλοιώσεις ενώ υπάρχουν περιοχές όπου η κατάσταση του τοπίου κρίνεται φυσική/άριστη. Οι πολιτιστικοί πόροι που προστατεύονται είναι στην πλειοψηφία τους σε καλή κατάσταση.</p></div> <div data-bbox="1368 804 1917 833"><p>Ήδη αναγνωρισμένα προστατευόμενα στοιχεία</p></div> <div data-bbox="1216 837 2074 1640"><p>Στο εσωτερικό του συνόλου της ενότητας υπάρχουν περιοχές εντός ζωνών του δικτύου Natura 2000 οι: SPA 4340018 Νησίδα Άγιοι Θεόδωροι, GR4340006 Λίμνη Αγιάς-Πλατανιάς- ρέμα και εκβολή Κερίτη-Κοιλάδα Φάσας, SPA 4340020 Λίμνη Αγιάς, GR4340010 Δράπανο-παράλια Γεωργιούπολης-Λίμνη Κουρνά και SPA 4340022 Λίμνη Κουρνά και εκβολή Αλμυρού.</p><p>Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους έχουν χαρακτηριστεί τα: Αλικιανός, Νεροκούρος, Αλμυρίδα Πλάκας, Δουλιανά, Άσπρο Γαβαλοχωρίου, Γαβαλοχώρι, Μονές Γκουβερνέτου-Τσαγκαρόλων και Ακρωτήρι, ο Κόλπος Καλαθά μαζί με το Σταυρό Κουνουπιδιανών, Χανιάς-ο κόλπος και η Λίμνη Κουρνά.</p><p>Υπάρχουν σημαντικές θέσεις κηρυγμένων αρχαιολογικών χώρων και μεταξύ άλλων η εντός των τειχών Πόλη των Χανίων-Τοπίο Διεθνούς Σημασίας, τα Άπτερα, η νησίδα Σούδα, το Μαράθι Ακρωτηρίου, ο Μινωικός οικισμός Ψαθί - Νέας Κυδωνίας, ο Μινωικός οικισμός στη θέση «Αμμούτσες»- Ιερά Μονή Αγ. Τριάδος Ακρωτηρίου, η περιοχή Σταυρός, ο κόλπος Καλαθά, ο Νεροκούρος, ο Κάστελος Βαρυπέτρου, η περιοχή Αλικιανού και ο αρχαίος οικισμός (ίσως Κόριον) στη θέση Μετόχι Κάβαλος.</p><p>Ειδικότερα στην περιοχή Ακρωτηρίου σημαντικά αξιοθέατα αποτελούν τα Μοναστήρια : Γκουβερνέτου, Αγίας Τριάδας Τσαγκαρόλων, Αγίου Ιωάννου Ελεήμονος που είναι και Τοπία Εθνικής Σημασίας.</p><p>Κηρυγμένοι παραδοσιακοί οικισμοί είναι το Πάτημα και η Φυλακή, ενώ στο σύνολο της ενότητας υπάρχουν παραδοσιακοί οικισμοί μη χαρακτηρισμένοι.</p></div>	<div data-bbox="2329 233 2647 262"><p>Μοναδικότητα- σπανιότητα</p></div> <div data-bbox="2101 266 2875 732"><p>Η χωρική ενότητα αποτελεί περιοχή με σημαντικό φυσικό και πολιτισμικό πλούτο με ζώνες προστασίας που ανήκουν στο δίκτυο Natura 2000. Ειδικότερα όσων αφορά στην ζώνη Λίμνη Αγιάς- Πλατανιάς ρέμα και εκβολή Κερίτη-κοιλάδα Φάσας εμφανίζεται ένα σημαντικό υδροτοπικό σύστημα με ποικιλία βιοτόπων και μεγάλη βιοποικιλότητα, ενώ η κοιλάδα Φασά είναι ο μοναδικός υγρότοπος στην Ελλάδα και ένας από τους λίγους της Ευρώπης που φιλοξενεί τη φτέρη Woodwardia radicans.</p><p>Η περιοχή Δράπανο- παράλια Γεωργιούπολης- Παράλια Κουρνά αποτελεί επίσης σημαντικό υδροτοπικό σύστημα, από τα σημαντικότερα συστήματα στην ανατολική Μεσόγειο, λόγω της μεγάλης ποικιλίας διαφορετικών βιοτόπων, της σημασίας για τα μεταναστευτικά πουλιά και της παρουσίας πλούσιας πανίδας και χλωρίδας.</p></div> <div data-bbox="2273 770 2703 800"><p>Η αξία του τοπίου ως φυσικού πόρου</p></div> <div data-bbox="2101 804 2875 968"><p>Ενδιαφέροντα πολιτιστικά, φυσικά, οικολογικά και γεωμορφολογικά στοιχεία, συνθέτουν την αισθητική αξία του τοπίου για το σύνολο της ενότητας. Επίσης εντοπίζονται πανοραμικές θέες προς το Κρητικό πέλαγος και ενδιαφέρουσες διαδρομές σε σπάνιο τύπο τοπίου.</p></div> <div data-bbox="2125 1005 2852 1035"><p>Στόχοι ποιότητας. Αναγκαία μέτρα προστασίας και διαχείρισης</p></div> <div data-bbox="2101 1039 2875 1673"><p>Τα σημαντικότερα προβλήματα στο σύνολο της ενότητας, εντοπίζονται στο οικιστικό τοπίο. Αφενός στην οικιστική περιοχή των Χανίων εκτός της παλαιάς πόλης και αφετέρου στους παράλιους οικισμούς, οι αλλοιώσεις είναι μεν τοπικού χαρακτήρα πλην όμως σημαντικές και απαιτούνται άμεσα μέτρα για την ανάταξη τους. Η εκτός σχεδίου δόμηση, η εντατική οικιστική και τουριστική χρήση σε μια ζώνη βάθους 2-3 χλμ. από το παραλιακό μέτωπο, αλλοιώνει το πλούσιο φυσικό τοπίο και επιπλέον δημιουργείται ρύπανση στη θάλασσα και στα ρέματα.</p><p>Επομένως η ποιοτικότερη ένταξη της οικιστικής ανάπτυξης στο φυσικό περιβάλλον, η απόδοση καθαρότερων υδάτων στη θάλασσα και στα ρέματα που την τροφοδοτούν και η αποκατάσταση/ανάδειξη των μνημείων και των οικισμών με παραδοσιακό χαρακτήρα, είναι οι κύριοι στόχοι ποιότητας τοπίου για την ενότητα αυτή.</p><p>Ειδικότερα στις περιοχές που βρίσκονται σε ζώνες του δικτύου Natura 2000, εκτός του ελέγχου στη δόμηση και την απόδοση καθαρότερων υδάτων, πρέπει να τεθούν υπό έλεγχο, το κυνήγι, η βόσκηση και η επέκταση των καλλιεργειών.</p></div>
--	--	--

¹⁴ Αναθεώρηση και εξειδίκευση του ΠΠΧΣΑΑ Κρήτης. Στάδιο Β.1 - Τεύχος 9

Σχήμα 8 Παρουσίαση τοπίου ιδιαίτερης σημασίας Δυτικές Ακτές έως Ακρωτήριο Κριός



Αισθητικό και φυσικό κάλλος

Στην ενότητα αυτή συναντάμε Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους, περιοχές ενταγμένες στο δίκτυο Natura 2000 κυρίως στην παράλια ζώνη και πολυπληθείς θέσεις κηρυγμένων αρχαιολογικών χώρων. Κύριος χαρακτήρας των αρχαιολογικών καταλοίπων είναι Ελληνικά και Μεσαιωνικά. Υπάρχουν αρκετοί παραδοσιακοί οικισμοί σε μέτρια κατάσταση εκ των οποίων δύο είναι κηρυγμένοι.

Πολιτισμικό περιβάλλον

Η ενότητα διασχίζεται από το Περιπατητικό Μονοπάτι Ε4, το οποίο έχει αφετηρία το Καστέλι Κισσάμου και στο εσωτερικό της περιλαμβάνονται πολυπληθείς θέσεις κηρυγμένων αρχαιολογικών χώρων όπως το Καστέλι Κισσάμου, το Ελαφονήσι, η Νησίδα Γραμβούσα, η αρχαία Πολυρρήνια, η αρχαία Φαλάσαρνα.

Αναγνωρισιμότητα

Κύριο χαρακτηριστικό για το σύνολο της ενότητας είναι το πλούσιο φυσικό και πολιτισμικό της περιβάλλον, με σημαντικές περιοχές εντός ζωνών του δικτύου Natura 2000 όπως ενδεικτικά: Γραμβούσα, Φαλάσαρνα, Ελαφόνησος, Έλος, Χρυσосκαλίτισσα και πλήθος Τοπίων Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους

Αναλλοίωτος χαρακτήρας – αξιόλογη ποιότητα

Η σύγκρουση των χρήσεων στις παραλιακές ζώνες (θερμοκήπια και τουριστικές εγκαταστάσεις, κυρίως στο ΒΔ άκρο) καθώς και η εκτός σχεδίου δόμηση αλλά και η δόμηση εντός των οικισμών, έχουν επιφέρει αλλοιώσεις στο οικιστικό τοπίο με συνέπειες και στο φυσικό. Με κατάλληλους χειρισμούς οι αλλοιώσεις κρίνονται αναστρέψιμες. Στο εναπομείναν φυσικό τοπίο δεν παρατηρούνται ιδιαίτερες αλλοιώσεις ενώ υπάρχουν περιοχές όπου η κατάσταση του τοπίου κρίνεται φυσική/άριστη.

Ήδη αναγνωρισμένα προστατευόμενα στοιχεία

Στο σύνολο της ενότητας υπάρχουν σημαντικές περιοχές εντός ζωνών του δικτύου Natura 2000 οι: GR4340001 και SPA 4340017 Ήμερη και Άγρια Γραμβούσα-Τηγάνι και Φαλάσαρνα-Ποντικονήσι, Όρμος Λιβάδι-Βίγλα, GR4340002 Νήσος Ελαφόνησος και Παράκτια Θαλάσσια Ζώνη, GR4340003 και SPA 4340021 Χερσόνησος Ροδωπού-Παραλία Μάλεμε, GR4340004 Έλος-Τοπόλια-Σάσαλος-Άγιος Δίκαιος και GR4340015 παραλία από Χρυσοσκαλίτισσα μέχρι Ακρωτήριο Κριός. Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους έχουν χαρακτηριστεί οι: περιοχή Ελαφόνησος-Κολυμπάρι-Καστέλι, περιοχή Μονής Γωνιάς, Δικτυναίο Ιερό-Ακρ. Σπαντα, Πολυρρήνια, Νησίδες Ήμερη και Άγρια Γραμβούσα, Κόλπος Λιβάδι Κισσάμου, Καστέλι, Ρόκα. Υπάρχουν πολυπληθείς θέσεις κηρυγμένων αρχαιολογικών χώρων: το Καστέλι Κισσάμου, το Ελαφονήσι, η Νησίδα Γραμβούσα, η αρχαία Πολυρρήνια, η αρχαία Φαλάσαρνα.

Μοναδικότητα- σπανιότητα

Η χωρική ενότητα αποτελεί περιοχή με σημαντικό φυσικό και πολιτισμικό πλούτο με ζώνες προστασίας που ανήκουν στο δίκτυο Natura 2000. Ειδικότερα όσων αφορά στο βορειοδυτικό της τμήμα, την Χερσόνησο Ροδωπού-Παραλία Μάλεμε, η ποιότητα και σπουδαιότητά του συνίσταται στα ακόλουθα χαρακτηριστικά: αρχαιολογικός χώρος Δίκτυνας στο βόρειο μέρος της χερσονήσου, απολιθώματα θηλαστικών στη Ραβδούχα, σημαντική ορνιθοπανίδα, πολλά ενδημικά είδη φυτών και ζώων, ενώ η παραλία από Κολυμπάρι μέχρι Πλατανιά είναι μια από τις πιο σημαντικές θέσεις αναπαραγωγής της Caretta caretta στην Κρήτη. Επίσης εθνικής σημασίας Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους έχουν χαρακτηριστεί τα νησιά Ήμερη και Άγρια Γραμβούσα, ως σημαντικές περιοχές για πολλά ελληνικά ενδημικά ή στενοενδημικά φυτικά είδη και για ενδημικά ή σπάνια είδη και υποείδη ερπετών και ασπόνδυλων. Ιδιαίτερη μνεία γίνεται στο σπάνιο και τοπικό ενδημικό φυτό Anthemis glaberrima. Οι περιοχές Έλους και Περβόλια, στο κέντρο της ενότητας, είναι σημαντικές καθώς περιλαμβάνουν σπάνιες για τη νότιο Ελλάδα, φυτείες και δάση καστανιάς. Η Χρυσοσκαλίτισσα, η νήσος Ελαφόνησος και η απέναντί της ακτή της Κρήτης παρουσιάζουν μεγάλο οικολογικό ενδιαφέρον με τους σπάνιους φυτικούς και ζωικούς οργανισμούς. Επίσης η περιοχή είναι πολύ σημαντική για τα μεταναστευτικά πτηνά τόσο ως τόπος αναπαραγωγής όσο και ως ενδιάμεσος σταθμός ανάπαυσης.

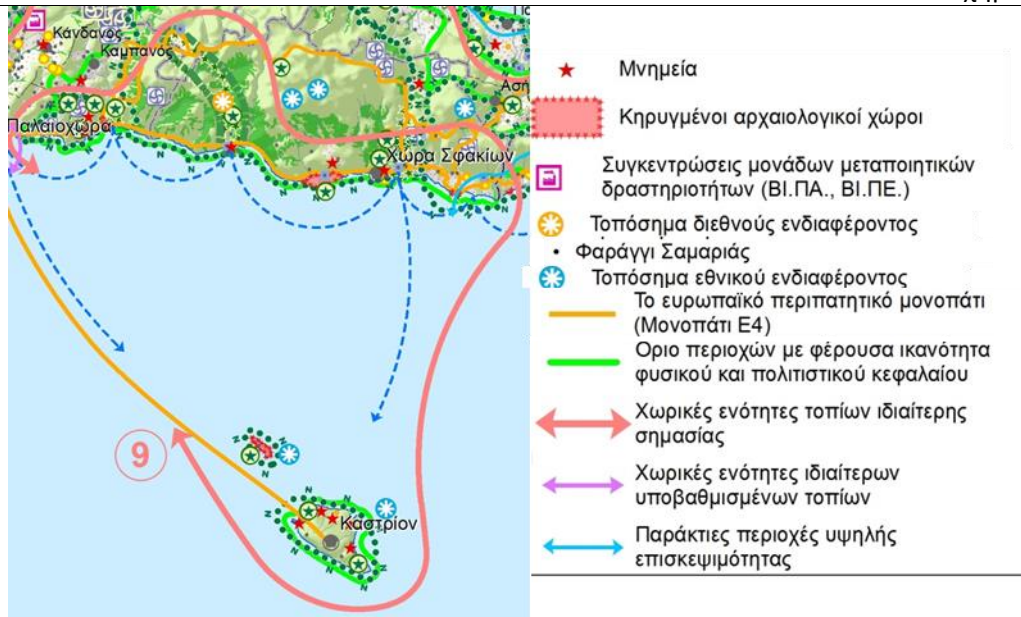
Η αξία του τοπίου ως φυσικού πόρου

Ενδιαφέροντα πολιτιστικά, φυσικά, οικολογικά και γεωμορφολογικά στοιχεία, συνθέτουν την αισθητική αξία του τοπίου για το σύνολο της ενότητας. Επίσης εντοπίζονται πανοραμικές θέες προς το Κρητικό και Λιβυκό πέλαγος και ενδιαφέρουσες διαδρομές σε σπάνιο τύπο τοπίου.

Στόχοι ποιότητας. Αναγκαία μέτρα προστασίας και διαχείρισης

Οι στόχοι ποιότητας για το μοναδικό τοπίο της ενότητας, πέραν από τις ενέργειες για την αντιμετώπιση της εκτός σχεδίου δόμησης και της δόμησης εντός των οικισμών, που αποτελούν κοινό πρόβλημα για όλο το νησί, είναι η επίλυση της σύγκρουσης των χρήσεων στις παραλιακές ζώνες (θερμοκήπια και τουριστικές εγκαταστάσεις, κυρίως στο ΒΔ άκρο, από την περιοχή της Φαλάσαρνας και νότια), καθώς και η εφαρμογή των ενδεδειγμένων περιβαλλοντικών τεχνικών στην εξόρυξη γύψου, στην περιοχή Στόμιο. Επομένως η ποιοτικότερη ένταξη της οικιστικής ανάπτυξης στο φυσικό περιβάλλον, η απόδοση καθαρότερων υδάτων στη θάλασσα και στα ρέματα που την τροφοδοτούν και η αποκατάσταση/ανάδειξη των μνημείων, είναι οι κύριοι στόχοι ποιότητας τοπίου για την ενότητα αυτή. Ειδικότερα στις περιοχές που βρίσκονται σε ζώνες του δικτύου Natura 2000, εκτός του ελέγχου στη δόμηση και την απόδοση καθαρότερων υδάτων, πρέπει να τεθούν υπό έλεγχο, το κυνήγι, η βόσκηση, το παράνομο ψάρεμα, οι πολλές τουριστικές δραστηριότητες, τα θερμοκήπια.

Σχήμα 9 Παρουσίαση τοπίου ιδιαίτερης σημασίας Νότιες Ακτές έως Φραγκοκάστελο¹⁵



Αισθητικό και φυσικό κάλλος

Μοναδικού κάλλους περιοχή των Λευκών Ορέων, η οποία βρίσκεται στην πλειονότητα της σε καθεστώς εντός ζωνών του δικτύου Natura 2000, ενώ στην ενότητα συναντάμε και το διεθνούς ενδιαφέροντος τοπίο του Εθνικού Δρυμού Σαμαριάς. Υπάρχουν επίσης χαρακτηρισμένα Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους και πολυπληθείς θέσεις κηρυγμένων αρχαιολογικών χώρων. Κύριος χαρακτήρας των αρχαιολογικών καταλοίπων είναι Ελληνικά και Μεσαιωνικά. Υπάρχουν αρκετοί παραδοσιακοί οικισμοί σε μέτρια κατάσταση εκ των οποίων επτά είναι κηρυγμένοι – «επισκέψιμοι» σε ενιαία πορεία από τη θάλασσα.

Πολιτισμικό περιβάλλον

Η ενότητα διασχίζεται από το Περιπατητικό Μονοπάτι Ε4, στο εσωτερικό της περιλαμβάνονται πολυπληθείς θέσεις κρηυγμένων αρχαιολογικών χώρων όπως το Καστέλι Σελίνου, Ρωμαϊκός οικισμός Καντάνου, Φαράγγι Νίμπρου και θαλάσσιος χώρος Αγίας Ρουμέλης (αρχαία Τάρα), Σούγια, Λουτρό, αρχαία Ανώπολις, Αρχαίος Φοίνιξ, χώροι στη Νήσο Γαύδο και Γαυδοπούλα. Υπάρχουν παραδοσιακοί οικισμοί από τους οποίους κρηυγμένοι είναι οι: Ομαλός, Σκαλωτή, Κομιτάδες, Χώρα Σφακίων, Λουτρό, Αγία Ρουμέλη,

Αναγνωρισιμότητα

Η κυριαρχία μέρους των Λευκών Ορέων προσδίδει ιδιαίτερη αναγνωρισιμότητα στο τοπίο της παρούσας ενότητας. Στον πυρήνα της περιοχής συναντάμε το οροπέδιο Ομαλού και τον Εθνικό Δρυμό Σαμαριάς που αποτελεί Τοπόσημο Διεθνούς ενδιαφέροντος. Βραχώδεις ακτές, θαλάσσιες σπηλιές, πηγές, ρέματα και φαράγγια αποτελούν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του τοπίου.

Αναλλοίωτος χαρακτήρας – αξιόλογη ποιότητα

Η κατάσταση του τοπίου στο σύνολο της ενότητας είναι από εξαιρετικά καλή έως φυσική/άριστη. Μικρές αλλοιώσεις παρατηρούνται κυρίως στα νοτιοανατολικά πεδινά της ενότητας.

Ήδη αναγνωρισμένα προστατευόμενα στοιχεία

Στο σύνολο της ενότητας υπάρχουν σημαντικές περιοχές του δικτύου Natura 2000 οι: GR4340005 Όρμος Σούγιας-Βάρδια-Φαράγγι Λισσού μέχρι Ανύδρου και παράκτια ζώνη, GR4340012 Ασφέντου-Καλλικράτης και παράκτια ζώνη, GR4340013 και SPA 4340023 Νήσοι Γαύδος και Γαυδοπούλα, SPA 4340014 Εθνικός Δρυμός Σαμαριάς-Φαράγγι Τρυπητής-Ψιλάφι-Κουστογέρακο, GR4340008 Λευκά Όρη και παράκτια ζώνη, SPA 4340019 Φαράγγι Καλλικράτης- Αργουλιανό Φαράγγι-Οροπέδιο Μανίκα. Ο Εθνικός Δρυμός Σαμαριάς είναι αναγνωρισμένος ως τέτοιος από το 1962.

Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους έχουν χαρακτηριστεί οι: Πεδιάδα Φραγκοκάστελου, Λευκά Όρη, Φαράγγι .

Σαμαριάς-Ομαλός και Τάρα, Συία και Λισσός, Κάντανος και Υρτακίνα, Φαράγγι
Νίμπρου, Νήσοι Γαύδος και Γαυδοπούλα.

Υπάρχουν πολυπληθείς θέσεις κηρυγμένων αρχαιολογικών χώρων οι: Καστέλι Σελίνου, Ρωμαϊκός οικισμός Καντάνου, Φαράγγι Νίμπρου και θαλάσσιος χώρος Αγίας Ρουμέλης (αρχαία Τάρα), Συία και Λισσός, αρχαία Ανώπολις, Αρχαίος Φοίνιξ, χώροι στη Νήσο Γάυδο και Γαυδοπούλα.

Κηρυγμένοι παραδοσιακοί οικισμοί οι: Ομαλός, Σκαλωτή, Κομιτάδες, Χώρα Σφακίων, Λουτρό, Αγία Ρουμέλη.

Μοναδικότητα- σπανιότητα

Η χωρική ενότητα αποτελεί περιοχή με σημαντικό φυσικό και πολιτισμικό πλούτο με εκτεταμένες ζώνες προστασίας του δικτύου Natura 2000, πολλά χαρακτηρισμένα Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλους και πολλούς αρχαιολογικούς χώρους. Από τα σημαντικότερα στοιχεία που προσδίδουν και μια μοναδικότητα στο τοπίο της ενότητας είναι το τμήμα των Λευκών Ορέων και ο Εθνικός Δρυμός Σαμαριάς.

Ειδικότερα:

Το τμήμα των Λευκών Ορέων και η παράκτια ζώνη παρουσιάζει ιδιαίτερα πλούσια γεωμορφολογία και χαρακτηρίζεται από μεγάλο αριθμό φαραγγιών, με σημαντικότερο αυτό της Σαμαριάς. Υπάρχει επίσης μεγάλος αριθμός χαραδρών, σπηλαιών, βράθρων, πολγών και οροπεδίων. Αξιοσημείωτο χαρακτηριστικό των ακτών της περιοχής είναι οι ασβεστολιθικοί απότομοι γκρεμοί. Οι υψηλότεροι έχουν περισσότερες από μια κλιματικές ζώνες και ζώνες βλάστησης. Το φαράγγι της Σαμαριάς χαρακτηρίζεται από τις μεγαλύτερες παράκτιες χαράδρες των Βαλκανίων.

Ο Εθνικός Δρυμός Σαμαριάς είναι ο παλιότερος χαρακτηρισμένος στην Ελλάδα (από το 1962) και αποτελεί Τοπόσημο Διεθνούς ενδιαφέροντος. Περιλαμβάνεται στην περιοχή Natura Εθνικός Δρυμός Σαμαριάς-Φαράγγι Τρυπητής-Ψιλάφι-Κουστογέρακο . φιλοξενεί πανίδα και χλωρίδα με μεγάλη ποικιλότητα και ισορροπία και είναι η μοναδική περιοχή όπου απαγορεύεται η βόσκηση. Η περιοχή προστατεύεται επίσης από τη συνθήκη της Βαρκελώνης.

Επίσης ιδιαίτερα σημαντικά για την Ευρώπη είναι τα νησιά Γαύδος και Γαυδοπούλα, αναφορικά με την χλωριδική τους σύνθεση. Τα αφρικανικά είδη που συναντώνται στα νησιά είτε αποτελούν την μοναδική παρουσία τους στην Ευρώπη, είτε μια από τις ελάχιστες.

Η αξία του τοπίου ως φυσικού πόρου

Η αισθητική αξία του τοπίου στη χωρική ενότητα αναφέρεται σε μέρος των Λευκών Ορέων με μοναδικού ενδιαφέροντος τοπία και γεωλογικούς σχηματισμούς, με ιδιαίτερα ανθρωπογενή χαρακτηριστικά, ενδιαφέρουσες διαδρομές και θέες και εξαιρετικής σημασίας οικοσυστήματα. Το μεγαλύτερο τμήμα της χωρικής ενότητας βρίσκεται εντός ζωνών του δικτύου Natura 2000 και περιλαμβάνει μέρος από τα πυκνότερα δίκτυα του Ε4 Κρήτης.

Στόχοι ποιότητας. Αναγκαία μέτρα προστασίας και διαχείρισης

Οι στόχοι ποιότητας για το μοναδικό τοπίο της ενότητας, πέραν από τις ενέργειες για την αντιμετώπιση της περιορισμένης εκτός σχεδίου δόμησης και της δόμησης εντός των οικισμών, που αποτελούν κοινό πρόβλημα για όλο το νησί, είναι η επίλυση της σύγκρουσης των χρήσεων στις παραλιακές ζώνες και στα νοτιανατολικά πεδινά.

Ειδικότερα στις περιοχές που βρίσκονται σε ζώνες του δικτύου Natura 2000, εκτός του ελέγχου στη δόμηση και την απόδοση καθαρότερων υδάτων, πρέπει να τεθούν υπό έλεγχο, το κυνήγι, η υπερβόσκηση (που πολλές φορές συνοδεύεται με διαχείριση των βιοτόπων με φωτιά), η ξύλευση, το παράνομο ψάρεμα (με δυναμίτη στις ακτές), οι τουριστικές δραστηριότητες.

¹⁵ Αναθεώρηση και εξειδίκευση του ΠΠΧΣΑΑ Κρήτης. Στάδιο Β.1 - Τεύχος 9